

ÇOCUKTA DİL GELİŞİMİ

Editör

Ebru DERETARLA GÜL

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-625-375-563-8

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı
Çocukta Dil Gelişimi

Yayıncı Sertifika No
47518

Editör
Ebru DERETARLA GÜL
ORCID iD: 0000-0002-6241-8109

Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

Bisac Code
EDU000000

DOI
10.37609/akya.3735

Kütüphane Kimlik Kartı
Çocukta Dil Gelişimi / ed. Ebru Deretarla Gül.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
229 s. : şekil, tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253755638

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	İletişim, Dil ve Konuşma.....	1
	<i>Ebru DERETARLA GÜL</i>	
	<i>Pınar POLAT</i>	
BÖLÜM 2	İşitme, Konuşma ve Dil Mekanizmaları.....	25
	<i>Ebru KÖSEMİHAL</i>	
BÖLÜM 3	Dilin Bileşenleri (Dilin İnceleme Alanları)	49
	<i>Başak KARAKOÇ ÖZTÜRK</i>	
	<i>Aysel Merve ALYAPRAK</i>	
BÖLÜM 4	Dil Gelişim Kuramları.....	63
	<i>Gülsüm HOŞ</i>	
	<i>İnanç ETİ</i>	
BÖLÜM 5	Dil Gelişim Dönemleri	77
	<i>Gülsüm HOŞ</i>	
BÖLÜM 6	Dil Gelişiminin Değerlendirilmesi.....	97
	<i>İrem GÜRGAH OĞUL</i>	
BÖLÜM 7	Erken Çocuklukta İkidillilik.....	115
	<i>Şule KAVAK</i>	
BÖLÜM 8	Dil Edinimi ve Öğreniminde Güçlükler.....	129
	<i>Yasemin Zehra SALIKUTLUK YILDIZ</i>	
	<i>Ayperi DİKİCİ SİĞİRTMAÇ</i>	
BÖLÜM 9	Dil Gelişimi ve Erken Okuryazarlık.....	155
	<i>Hatice UYSAL BAYRAK</i>	
	<i>Serap ÖZBEK</i>	
BÖLÜM 10	Dil Gelişiminin Desteklenmesi.....	189
	<i>Meryem ÖZDEMİR</i>	
	<i>Şule ERDEN ÖZCAN</i>	

YAZARLAR

Aysel Merve ALYAPRAK
Yüksek Lisans Öğrencisi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü

Doç. Dr. Hatice UYSAL BAYRAK
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi

Doç. Dr. İnanç ETİ
Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Ebru DERETARLA GÜL
Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm HOŞ
Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi

Doç. Dr. Şule KAVAK
Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Ebru KÖSEMİHAL
Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi Odyoloji Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi İrem GÜRGAH OĞUL
İzmir Demokrasi Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi

Serap ÖZBEK
Okul Öncesi Öğretmeni, Milli Eğitim
Bakanlığı

Doç. Dr. Şule ERDEN ÖZCAN
Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Öğr. Gör. Meryem ÖZDEMİR
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi,
Reşadiye Meslek Yüksekokulu

Prof. Dr. Başak KARAKOÇ ÖZTÜRK
Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Pınar POLAT
Mardin Artuklu Üniversitesi, Midyat
Meslek Yüksekokulu

Prof. Dr. Ayperi DİKİCİ SİĞİRTMAÇ
Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

**Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Zehra
SALIKUTLUK YILDIZ**
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık
Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

İLETİŞİM, DİL VE KONUŞMA

Ebru DERETARLA GÜL¹
Pınar POLAT²

GİRİŞ

İnsan, sosyal bir varlık olarak yaşamını sürdürebilmek için çevresiyle sürekli bir etkileşim hâlinindedir. Bu etkileşimin temelini iletişim oluşturmaktadır. İletişim, duygu, düşünce ve bilgilerin karşılıklı olarak aktarılmasını sağlayan bir süreçtir. Bu sürecin birçok aracı vardır, fakat en gelişmiş ve sistemli aracı dildir. Dil, insanlara özgü bir semboller sistemi olarak düşüncelerin şekillenmesini ve başkalarına aktarılmasını sağlar. Dilin sesli biçimde kullanılmasına dayanan konuşma ise bireyin kendini sözlü olarak ifade etmesine olanak sunar.

Zaman içinde iletişimde kullanılan araçlar değişmiş olsa da insanlar arasındaki etkileşimin önemi değişmemiştir. Mağara duvarlarına çizilen resimlerden günümüzün dijital platformlarına kadar uzanan bu süreçte, iletişim biçimleri dönüşmüş; ancak insanların birbirini anlama, anlatma ve bağ kurma ihtiyacı aynı kalmıştır. Değişen teknolojiye rağmen dil hâlâ düşüncenin temel taşıyıcısı, konuşma ise bu düşüncelerin en etkili aktarım yoludur. Bu yönüyle iletişim, geçmişten bugüne insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası olmayı sürdürmektedir.

Bu bölümde, öncelikle iletişim kavramı ele alınmaktadır. İletişimin tanımı, temel unsurları ve kişilerarası iletişimin yapısı açıklanarak, sürecin nasıl işledi-

¹ Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Midyat Meslek Yüksekokulu, ebruderegul@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6241-8109

² Dr. Öğretim Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, pinarpolat@artuklu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5649-376X

malarını ve anlamlı biçimde ifade etmelerini sağlar. Konuşma, bu dilin sesli olarak dışa vurulmasıdır. İletişim ise bireylerin duygu, düşünce ve bilgilerini çeşitli yollarla karşı tarafa aktardığı etkileşim sürecidir. Bu üç unsur birlikte ele alındığında, insanın kendini ifade etmesi, başkalarını anlaması ve toplumsal bağlar kurması mümkün hâle gelir.

KAYNAKLAR

- Aral, N., & Doğan Keskin, A. (2016). Dil gelişimi. In N. Aral (Ed.), *Çocuk gelişimi* (ss. 109–117). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Barker, A. (2011). *Improve your communication skills* (2nd ed.). Kogan Page.
- Bettmann, J. (2003, September 26–28). *Language: A miracle of self-construction* [Conference presentation]. The Child as Builder of Humanity Conference, Sydney, Australia.
- Bruner, J. (1983). *Child's talk: Learning to use language*. Norton.
- Callander, N., & Nahmad-Williams, L. (2011). *Communication, language and literacy*. A&C Black.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. MIT Press.
- Colton, R. H., Casper, J. K., & Leonard, R. (2011). *Understanding voice problems: A physiological perspective for diagnosis and treatment* (4th ed.). Lippincott Williams & Wilkins.
- Çelik, H. (2017). Noam Chomsky ve psiko-linguistik dil gelişim kuramı. *Electronic Turkish Studies*, 12 (28), 227–242.
- Çeviksoy, O., & Baran, E. (1999). *Güzel konuşma ve yazma*. Serhat Yayınları.
- Dawson, V., & Portwood, M. (2020). *Supporting children's speech, language and communication development in early years settings and schools*. Routledge.
- Dervişoğlu, İ., & Yılmaz, M. Y. (2004). *Güzel ve etkili konuşma: Kurallar, egzersizler, metinler*. Papatya Yayıncılık.
- DeVito, J. A. (2013). *The interpersonal communication book* (14th ed.). Pearson Education.
- Directorate of Distance Education. (2021). *Language*. University of Jammu.
- Dökmen, Ü. (2002). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Erdem, İ. (2019). Konuşma eğitimi: Kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. In A. Güzel & H. Karatay (Eds.), *Türkçe öğretimi el kitabı* (3rd ed., ss. 179–217). Pegem Akademi.
- Eriş, U. (2018). Konuşma ve dil. In B. Kılınc & U. Eriş (Eds.), *İletişim bilgisi* (Bölüm 2, ss. 19–48). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. (2014). *An introduction to language* (10th ed.). Cengage Learning.
- Göçer, A. (2017). *Türkçe özel öğretim yöntemleri* (2nd ed.). Pegem Akademi.
- Hoff, E. (Ed.). (2011). *Research methods in child language: A practical guide*. John Wiley & Sons.
- Horváth, I. (2006). *Interpreter behaviour: A psychological approach*. ELTE University Press.
- Jakobson, R. (1960). Closing statement: Linguistics and poetics. In T. A. Sebeok (Ed.), *Style in language* (pp. 350–377). MIT Press.
- Kamaruddin, R., & Seruji, Z. (2018). Neurolinguistics and language function. *Journal of US-China Public Administration*, 15(1), 34–42.
- Kantner, C. E., & West, R. W. (1936). An apologia of a new phonetic classification. *Quarterly Journal of Speech*, 22(2), 221–235.
- Karabüğa, H. (2022). Konuşma eğitiminin temel kavramları. In G. Arı & O. İpek (Eds.), *Dil eğitiminin temel kavramları* (pp. 59–122). İKSAD Yayınevi.
- Levey, S. (2019). An introduction to language acquisition. In *Introduction to language development* (2nd ed.). San Publishing.
- Miller, G. A. (1951). *Language and communication*. McGraw-Hill.

- Nasution, F., & Tambunan, E. E. (2022). Language and communication. *International Journal of Community Service*, 1 (1), 1–10.
- Safitriani, R., & Jayadi, M. K. (2021). *Teaching speaking*. Sanabil Publishing.
- Saxton, M. (2017). *Child language: Acquisition and development*. Sage.
- Sever, S. (1997). Dil ve iletişim. In *Dil ve anlatım* (ss. 55–72). TÖMER Yayınları.
- Schoenemann, P. T. (2012). Language and brain evolution. In M. Tallerman & K. R. Gibson (Eds.), *The Oxford handbook of language evolution* (pp. 643–657). Oxford University Press.
- Skinner, B. F. (1957). *Verbal behavior*. Appleton-Century-Crofts.
- Sunday, A. B. (2018). What is language? In I. O. A. Daniel (Ed.), *Communication and language skills* (pp. 6–20). Cambridge Scholars Publishing.
- Temizyürek, F., Erdem, İ., & Temizkan, M. (2022). *Konuşma eğitimi (sözlü anlatım)* (8th ed.). Pegem Akademi.
- Trujillo, L. T. (1994). *The acoustics of phonation: Mechanisms and clinical applications*. Academic Press.
- Uluyacağı, C., & Karadaş, N. (2016). İletişim araçları. In *İletişim* (ss. 107–112). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ünalın, Ş. (2006). *Türkçe öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Vygotsky, L. S. (1962). *Thought and language* (E. Hanfmann & G. Vakar, Trans.). MIT Press. (Original work published 1934)
- Wayland, R. (2018). *Phonetics*. Cambridge University Press.
- Wisconsin Department of Public Instruction. (2022). *Special education resource: Assessment of voice and resonance*. <https://dpi.wi.gov/sped/program/speech-language/assessment-tools>

İŞİTME, KONUŞMA VE DİL MEKANİZMALARI

Ebru KÖSEMİHAL¹

İletişim, insanların birbiriyle ve diğer varlıklarla etkileşimini şekillendiren en temel yetidir. Bu süreç oldukça karmaşık ve dinamik bir döngüye sahiptir. Bu sürecin ana bileşenleri ise **işitme, konuşma ve dildir**. Bu bileşenlerin oluşturduğu döngü **konuşma zinciri** olarak ifade edilir. Konuşma zinciri, konuşmacının aktarmak istediği bir düşüncenin zihinde oluşmasıyla başlar. Ses dalgaları aracılığıyla havada iletilmesi ve dinleyicinin zihninde anlam bulmasıyla sonlanır. Şekil 1’de gösterildiği gibi konuşma zincirinde konuşmacı ve dinleyici bulunmaktadır. Konuşmacı beyinde önceden oluşmuş olan dilsel kuralları (gramer, kelime bilgisi) kullanarak mesajı formüle eder. Bu formüle göre beynimiz konuşma organlarımıza (dudaklar, dil, gırtlak vb.) kas hareketlerini tetikleyen fizyolojik sinyaller gönderir ve bu kaslar, ses üretiminde sorumlu organların şekil değişiklikleri ve hava boşluklarının kullanımıyla konuşma seslerini üretir. Bu sesler akustik sinyallerdir ki biz bu sinyalleri ses dalgaları olarak ifade ederiz. Dinleyiciye giden bu mesajlar aynı zamanda konuşmacının kendi kulağına da ulaşır. Bu şekilde bir geri bildirim mekanizması oluşur. Bir başka deyişle ağızımızdan çıkan kulağımız duymuş olur. Aynı mesaj karşıdaki dinleyicinin kulağına ulaştığında ise işitsel mekanizması kulağına gelen bu sesi mekanik ve nörofizyolojik süreçlerle elektriksel sinyallere dönüştürür. Bu sinyaller dinleyicinin beynine ulaştığında ilgili bölgelerdeki dilsel sistemler devreye girer ve sesler anlamlı kelimelere, cümlelere dönüşür. Bu döngüsel akış sayesinde bireyler arasında anlam köprüleri kurulur.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Odyoloji Bölümü, ebrukosemihal74@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1083-1695

KAYNAKLAR

- Akşit AM. (2019) Temel Odyolojik Testler. 2. baskı. Hipokrat Yayınevi, Ankara, Türkiye
- American Speech-Language-Hearing Association (ASHA). (2023). Stuttering. (<https://www.asha.org/public/speech/disorders/stuttering/>)
- American Speech-Language-Hearing Association (ASHA). (2023). Voice Disorders. (<https://www.asha.org/public/speech/disorders/voice/>)
- Bloodstein, O., Ratner, N. B. (2008). A handbook on stuttering (6. baskı). Thomson Delmar Learning.
- Bonatti, L. L., Peña, M., Nespor, M., Mehler, J. (2005). Linguistic constraints on statistical computations: The role of consonants and vowels in continuous speech processing. *Psychological Science*, 16(6), 451–459.
- Chang, S., Zhu, D. C. (2013). Neural network of speech motor control in persistent developmental stuttering. *Brain*, 136(9), 2707–2720.
- Clark, J. G. (1981). Uses and abuses of hearing loss classification. *ASHA*, 23(7), 493–500.
- Colton, R. H., Casper, J. K., Leonard, R. (2011). Understanding voice problems: A physiological perspective for diagnosis and treatment (4. baskı). Lippincott Williams & Wilkins.
- Crystal, D. (1995). The Cambridge encyclopedia of language (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Denes, P. B., Pinson, E. N. (1993). The speech chain: The physics and biology of spoken language. W. H. Freeman and Company. New York, ABD.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2021). *Dünya işitme raporu*. Dünya Sağlık Örgütü. <https://www.who.int/publications/i/item/world-report-on-hearing>
- Gazzaniga, M. S., Ivry, R. B., Mangun, G. R. (2019). Cognitive neuroscience: The biology of the mind (5. baskı). W. W. Norton & Company.
- GBD 2021 Diseases and Injuries Collaborators. (2024). Global burden of 371 diseases and injuries in 204 countries and territories, 1990–2021: A systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2021. *The Lancet*, 403(10427), 583–630.
- Hedge, M. N., Pomfret, L. K. (2017). Language disorders in children: An evidence-based approach to assessment and treatment. Plural Publishing.
- Kösemihal, E., Cesur, S. (2025). Relationship between depressive symptoms and hearing impairment in the elderly. *Turkish Journal of Family Medicine & Primary Care*, 19(1), 52–59.
- Nespor, M., Peña, M., Mehler, J. (2003). On the different roles of vowels and consonants in speech processing and language acquisition. *Lingue e Linguaggio*, 2(2), 221–247.
- Newport, E. L., Aslin, R. N. (2004). Learning at a distance: I. Statistical learning of non-adjacent dependencies. *Cognitive Psychology*, 48(2), 127–162.
- Owens, R. E. (2016). Language development: An introduction (9. baskı). Pearson.
- St. Louis, K. O., Myers, F. L. (2007). Cluttering: A handbook of research, intervention, and education. Psychology Press.
- Titze, I. R. (2006). The physics of speech. National Center for Voice and Speech.
- Topbaş, S. (2011). Okul öncesi dönemde dil gelişimi ve bozuklukları. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Topbaş, S. (Ed.). (2021). İletişim bozukluklarına giriş (1. baskı). Pegem Akademi, İstanbul.
- Werker, J. F., Tees, R. C. (1984). Cross-language speech perception: Evidence for perceptual reorganization during the first year of life. *Infant Behavior and Development*, 7(1), 49–63.
- Yairi, E., Ambrose, N. G. (2013). Early childhood stuttering: For clinicians by clinicians. Pro-Ed.

DİLİN BİLEŞENLERİ (DİLİN İNCELEME ALANLARI)

Başak KARAKOÇ ÖZTÜRK ¹

Aysel Merve ALYAPRAK ²

GİRİŞ

Dil, insanların duygu, düşünce, istek ve ihtiyaçlarını ifade etmek, bilgi aktarmak, bireysel ve toplumsal ilişkiler kurmak amacıyla geliştirdiği, kurallı ve anlamlı bir semboller sistemi, bir dizgedir. Toplamların kültürel öğelerini nesillere aktarma noktasındaki işleviyle de tarihe ışık tutmaktadır. Dil, aynı zamanda bireylerin sosyal yaşam içinde var olabilmelerindeki temel faktörlerdendir. İnsanların tüm yaşamını kapsayan, onlar için hayati bir noktada olan kavramın bireylerde vuku bulması ile ilgili olarak pek çok görüş mevcuttur. Uyarıcı-tepki ilişkisine dayanan davranışçı kuramda bebeğin konuşulanları taklit etmesi, yetişkinlerin bebek tarafından çıkarılan sesleri pekiştirmeleri ve desteklemeleriyle dil kazanımının mümkün olduğu üzerinde durulmaktadır (Karacan, 2000). Bunun yanı sıra bireylerin doğuştan bir dil edinim aygıtı ile dünyaya geldiğini savunan bilişsel kuramcılara göre de dil sonradan öğrenilen değil, insanın yapısında hazır bulunan ve zamanı geldiğinde açığa çıkan bir olgudur. Bebeğin doğduğu ve büyüdüğü çevrenin etkisiyle edinilen bir dil olgusundan söz eden sosyal etkileşim kuramı ise dil gelişiminin çevre ile olan ilişkisine vurgu yapmaktadır. Tüm bunların neticesinde dil kavramının çeşitli bakış açıları ve faktörlere göre farklı tanımlandığını, bir gelişim süreci olduğunu söylemek mümkündür.

¹ Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, bkarakoc@cu.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-5783-3471

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, alyaprakayselm@gmail.com,
ORCID iD: 0009-0000-3183-3900

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (1979). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim 1*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Börtlü, G. (2024). Hangi sesbilim?. *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi*, 20(2), 91-104.
- Çakır, T. (2013). Çocukta dil gelişimi ve kuramsal yaklaşımlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (7), 110-134.
- Demirci, K. (2017). *Türkoloji için dilbilim konular kavramlar teoriler*. Anı Yayıncılık.
- Ergenç, İ. ve Uzun, İ. P. (2020). *Türkçenin ses dizgesi*. Seçkin Yayıncılık.
- Hoff, E. (2013). *Language development*. Cengage Learning.
- İlhan, N. (2005). Çocukların dil edinimi, gelişimi ve dile katkıları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 155-160.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve çocuklarda dil gelişimi. *Turkish J Clin Psy*, 3(4), 263-268.
- Kol, S. (2013). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-21.
- Martinet, A. (1998). *İşlevsel genel dilbilim*. (Vardar, B., Çev.). Multilingual. (Orijinal eserin basım tarihi, 1979).
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. Yabancı Dil Yayınları.

DİL GELİŞİM KURAMLARI

Gülsüm HOŞ¹
İnanç ETİ²

GİRİŞ

Dil, insanoğluna özgü, düşüncüyü, duyguları ve istekleri semboller aracılığıyla ifade etmenin en temel yoludur. Bireyler arası iletişimden toplumsal birlikteliğe, bilişsel gelişimden kültürel aktarım süreçlerine kadar pek çok işlevi bulunan dil, insan yaşamında belirleyici bir rol üstlenir. Dil edinimi ve gelişimi süreci, yalnızca sözcükleri öğrenmekle sınırlı olmayıp, kavramların oluşumu, düşüncenin düzenlenmesi ve soyut fikirlerin anlamlandırılması gibi üst düzey bilişsel süreçleri de beraberinde getirir. Bu nedenle dilin, bireyin zihinsel ve toplumsal gelişiminde taşıdığı önem, farklı kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmıştır (Berk, 2015; Huff, 2014)

Dil gelişimi üzerine çalışan kuramcılar, dilin öğrenilme biçimi ve bilişsel gelişimle ilişkisi konusunda farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Piaget, dilin düşüncenin bir yansıması olduğunu ve bilişsel gelişimin dili öncelediğini savunurken; Vygotsky, dili bilişsel gelişimin merkezinde konumlandırarak, sosyal etkileşim yoluyla şekillendiğini öne sürmüştür. Chomsky ise dili doğuştan gelen biyolojik bir kapasite olarak değerlendirirken, Skinner dilin çevresel pekiştirme ve taklit yoluyla öğrenildiğini iddia etmiştir. Tüm bu yaklaşımlar, dilin yalnızca bir iletişim aracı değil; aynı zamanda düşüncüyü yapılandıran ve öğrenmeyi mümkün kılan

¹ Dr.Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ghos@munzur.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5335-6778

² Doç.Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, icti@cu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9736-094X

KAYNAKLAR

- Altun, M., & Birişçi, S. (2023). Çocuklarda dil ve bilişsel gelişim ilişkisi üzerine kuramsal bir değerlendirme. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 45–60.
- Berk, L. E. (2015). *Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa* (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev. Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal eser 2013'te yayımlandı)
- Boyd, D., & Bee, H. (2014). *The developing child* (13th ed.). Pearson Education Limited.
- Carpenter, M., Nagell, K., & Tomasello, M. (1998). Social cognition, joint attention, and communicative competence from 9 to 15 months of age. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 63(4), i–174.
- Guasti, M. T. (2002). *Language acquisition: The growth of grammar*. MIT Press.
- Hoff, E. (2014). *Language development* (5th ed.). Cengage Learning.
- Kuhl, P. K. (2007). Is speech learning 'gated' by the social brain? *Developmental Science*, 10(1), 110–120.
- Larsen-Freeman, D., & Long, M. H. (2014). *An introduction to second language acquisition research*. Routledge.
- McLaughlin, S. F. (2010). Verbal behavior by B.F. Skinner: Contributions to analyzing early language learning. *The Journal of Speech and Language Pathology–Applied Behavior Analysis*, 5(2), 114–124.
- Ralston, K., & Derryberry, D. (2021). Cognitive development and language acquisition: Revisiting Piaget's stages. *Developmental Psychology Review*, 27(3), 235–251.
- Rowe, M. L. (2012). A longitudinal investigation of the role of quantity and quality of child-directed speech in vocabulary development. *Child Development*, 83(5), 1762–1774.
- Santrock, J. W. (2014). *Life-span developmental psychology* (15th ed.). McGraw-Hill Companies, Inc.
- Smith, A., Jones, B., & Clark, D. (2020). Language development and cognition: A Piagetian perspective. *Journal of Child Language Studies*, 47(2), 133–149.
- Smith, K. (2010). Foundations of cognitive development. *Educational Psychology Quarterly*, 14(1), 40–60.
- Winsler, A. (2009). *Still talking to ourselves after all these years: A review of current research on private speech*. In A. Winsler, C. Fernyhough, & I. Montero (Eds.), *Private speech, executive functioning, and the development of verbal self-regulation* (pp. 3–41). Cambridge University Press.

DİL GELİŞİM DÖNEMLERİ

Gülsüm HOŞ¹

GİRİŞ

Dil, insanın çevresiyle iletişim kurma, düşüncelerini aktarma ve duygu durumunu ifade etme becerisinin temel aracıdır. Bireyin sosyal, bilişsel ve duygusal gelişiminde belirleyici bir role sahip olan dil gelişimi, yaşamın erken dönemlerinden itibaren hızla şekillenmeye başlar. Özellikle çocukluk döneminde dil gelişiminin izlediği süreçlerin doğru anlaşılması, bu süreçlerin desteklenmesi ve olası gelişimsel risklerin erken fark edilmesi açısından büyük önem taşır (Fernald et al., 2013; Rowe, 2012; Avcı, 2004; Dereli & Koçak, 2005). Bu bölümde, dil gelişiminin önemi ele alınmakta, dilin bileşenleri ve gelişim dönemleri ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır.

DİL GELİŞİMİNİN ÖNEMİ

Dil gelişimi, bireyin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Erken yaşlardan itibaren kazanılan dil becerileri, yalnızca iletişim kurmayı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda düşünce süreçlerini de şekillendirir. Çocuklar, dil aracılığıyla çevreleriyle etkileşimde bulunur, deneyimlerini paylaşır ve duygularını ifade eder. Bu durum, onların toplumsal ilişkilerini geliştirmelerine ve duygusal gelişimlerine katkı sunar (Weisleder & Fernald, 2013; Aral & Kandir, 2013).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ghos@munzur.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5335-6778

2005). Bu süreçte ebeveynlerin, eğitimcilerin ve bakım verenlerin bilinçli ve destekleyici tutumları, çocukların dil gelişimini olumlu yönde etkileyerek, onların bütüncül gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Dil gelişiminin doğru ve sağlıklı ilerlemesi, yalnızca bireyler için değil, toplumların kültürel sürekliliği ve sosyal uyumu açısından da kritik öneme sahiptir (Bacanlı, 2003).

KAYNAKLAR

- Aksu-Koç, A., & Küntay, A. C. (2006). *Çocukta dil gelişimi*. İmge Kitabevi.
- Aral, N., & Kandir, A. (2013). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Ya-Pa Yayınları.
- Arıkan, D. (2015). Erken çocuklukta dil gelişimi ve etkileyen faktörler. *Dil ve Konuşma Terapisi Dergisi*, 1(1), 25-37.
- Anthony, J. L., & Francis, D. J. (2005). Development of phonological awareness. *Current Directions in Psychological Science*, 14(5), 255-259.
- Atay, M. (2009). *Erken çocukluk döneminde gelişim 1* (1. baskı). Kök Yayıncılık.
- Avcı, N. (2004). *Gelişimde 0-3 yaş* (1. baskı). Morpa Yayınları.
- Bacanlı, H. (2003). *Gelişim ve öğrenme* (6. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Barac, R., & Bialystok, E. (2012). Bilingual effects on cognitive and linguistic development: Role of language, cultural background, and education. *Child Development*, 83(2), 413-422.
- Baykoç, D. N., Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N., & Gümüşçü, Ş. (2000). *Okul öncesi dönemde dil gelişimi etkinlikleri* (3. baskı). Ya-Pa Yayıncılık.
- Berk, L. E. (2013). *Development through the lifespan* (6th ed.). Pearson Education.
- Çalışkan, D. (2018). Çocuklarda dil gelişimi ve iletişim becerileri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 43(193), 99-112.
- Dereli, E., & Koçak, N. (2005). Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların ifade edici dil düzeylerinin bakım tarzı ve anne-baba eğitim düzeyi açısından incelenmesi (Konya ili örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 245-253.
- Ehri, L. C., Nunes, S. R., Willows, D. M., Schuster, B. V., Yaghoub-Zadeh, Z., & Shanahan, T. (2001). Phonemic awareness instruction helps children learn to read: Evidence from the National Reading Panel's meta-analysis. *Reading Research Quarterly*, 36(3), 250-287.
- Erdoğan, E. (2019). Çocuk dil gelişiminde erken dönemde görülen dilbilgisel özellikler. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 45-60.
- Fernald, A., Marchman, V. A., & Weisleder, A. (2013). SES differences in language processing skill and vocabulary are evident at 18 months. *Developmental Science*, 16(2), 234-248.
- Güneş, F. (2019). *Dil gelişimi ve çocuk edebiyatı*. Pegem Akademi
- Güven, F. (2016). Çocuklarda dil gelişimi süreçleri ve eğitim. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 113-126.
- Hoff, E. (2014). *Language development* (5th ed.). Cengage Learning.
- Kara, Ş. (2004). Ana dil edinimi ve erken yaşta yabancı dil öğretimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII(2), 295-314.
- Kuhl, P. K. (2004). Early language acquisition: Cracking the speech code. *Nature Reviews Neuroscience*, 5(11), 831-843.
- Kurt, E. (2014). TRT çocuk kanalının 4-6 yaş grubu öğrencilerinin dil gelişimine etkisi hakkında öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB. (2013a). (2025, Mayıs 26). *Çocuk gelişimi ve eğitimi: Dil gelişimi*. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Dil%20Gelişimi.pdf erişim tarihi: 26.05.2025
- Muslugüme, E. (2016). *Dil gelişimini destekleyici ebeveyn eğitim programının sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının dil gelişimine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pace, A., Alper, R., Burchinal, M., Golinkoff, R. M., & Hirsh-Pasek, K. (2017). Measuring success: Within and cross-domain predictors of academic and social trajectories in elementary school. *Early*

- Childhood Research Quarterly*, 40, 1-13.
- Naigles, L. (2002). Form is easy, meaning is hard: Resolving a paradox in early child language. *Cognition*, 86(2), 157-199.
- Ravid, D., & Schiff, R. (2009). Morphological skills in Hebrew-speaking children from kindergarten to grade 4. *Journal of Child Language*, 36(1), 141-166.
- Rowe, M. L. (2012). A longitudinal investigation of the role of quantity and quality of child-directed speech in vocabulary development. *Child Development*, 83(5), 1762-1774.
- Rowe, M. L., & Weisleder, A. (2020). Language development in context. *Annual Review of Developmental Psychology*, 2, 201-223.
- Tager-Flusberg, H. (2000). Understanding the language and communicative impairments in autism. *International Review of Research in Mental Retardation*, 23, 185-205.
- Temel, Z. F., & Deniz, M. (2016). Erken çocukluk döneminde dil gelişimi ve destekleyici uygulamalar. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 15-28.
- Weisleder, A., & Fernald, A. (2013). Talking to children matters: Early language experience strengthens processing and builds vocabulary. *Psychological Science*, 24(11), 2143-2152.

DİL GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İrem GÜRGAH OĞUL ¹

GİRİŞ

Çocukların dil edinimi, kazanılması gereken önemli gelişim görevlerinden biridir. Dil edinimi sürecinde çocukların yetişkinler gibi dili anlama ve üretme durumuna gelinceye kadar ses bilgisi, söz dizimi, yapı bilgisi, anlam bilgisi ve edimsel gibi dilin birçok yönünü kazanması gerekmektedir (Kazak Berument ve Güven, 2013). Çocukların erken dönemde sahip oldukları dil becerileri, diğer gelişim alanları ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, çocukların hem gelişimsel olarak güçlü ve geliştirmeye açık yönlerinin keşfedilmesi hem de olası bir gecikmenin önceden tanımlanması açısından dil gelişiminin değerlendirilmesi önemlidir.

Dil edinim sürecinde çocukların yaş grubundan beklenen dil gelişim düzeyini gösteriyor olması istenir. Ancak bazen çocukların dil kazanım sürecinde gelişimsel problemler, işitme kayıpları, uyaran çevrenin yetersizliği gibi sebeplerle gecikmeler yaşanabilmektedir (Kazak Berument ve Güven, 2013). Bu gecikmelerin fark edilmesi ve çocukların en uygun müdahalelere yönlendirilmesi aşamasında dil gelişiminin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu bölümde çocukların dil gelişiminin değerlendirilmesinin önemi, dil gelişimini değerlendirme yöntemleri ve dil gelişiminin değerlendirmesinde karşılaşılan zorluklar ele alınmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, iremgurghogul@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0419-4776

Çocuklar doğdukları andan itibaren iki dile maruz kaldıklarında iki dil için de dil sistemi oluşturdıkları bilinmektedir (Hoff ve Core, 2015). Çocukların kullandıkları dile göre fonetik özellikleri çeşitlenmektedir (Hoff ve Luz Rumiche, 2012). Çocuğun kullandığı dil sistemlerinde fonetik özellikleri çeşitlenen dillerin birbiriyle etkileşimi de mümkündür (Fabiano-Smith ve Barlow, 2010). İki dilli çocuklar, iki dilde de sözcük bilgisine sahiptirler. Ancak günlük yaşamlarında bu iki dile ait sözcükleri birlikte kullanabilirler (Erim ve Seçkin Yılmaz, 2022). İki dilli çocukların konuşmaları sırasında her iki dilde de kelime kullandıkları (kod değişimi) görülmektedir (Hoff, 2014). Bazı ebeveynler, iki dilli ya da çok dilli çocuklarının kafasının karışacağına inansalar da bu, çocukların dil gelişimini aksatacak bir durum değildir (Hoff ve Core, 2015). İki dilli çocukların tek dilli çocuklarla benzer dil gelişim aşamalarından geçtikleri bulunmuştur (Özpolat ve Sağlam, 2020; Petitto vd., 2001).

İki dilli çocuklar için norma dayalı tipik bir değerlendirme yapmak zordur. Bunun nedeni, çocukların ne kadar süre boyunca ne miktarda iki dile maruz kaldıkları birbirinden farklılık göstermektedir (Hoff ve Luz Rumiche, 2012). Ancak iki dilli ya da çok dilli çocukların genellikle her iki dilde bildikleri sözcük dağarcığı ayrı ayrı incelendiğinde yaşitlarına göre daha az olmasına rağmen, iki dilde toplam sözcük dağarcığı yaşitlarına uygun seyretmektedir (Hoff vd., 2012). Bu nedenle tek bir dilde yapılan standart testlerdeki ölçümler değerlendiriciye yanlış bilgi verebilir. Bu şekilde norma dayalı yapılan ölçümlerde çocukların sözcük dağarcığı daha az görünebilir. Bu nedenle çocukların değerlendirmelerine aile görüşmeleri ve dil örnekleri de dahil edilmelidir (Erim ve Seçkin Yılmaz, 2022).

KAYNAKLAR

- Acarlar, F. (2002). Language assessment in children: Descriptive approach. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 35(1), 121-127.
- Acarlar, F. (2005). Türkçe ediniminde gelişimsel özelliklerin dil örneği ölçümleri açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 61-74.
- Acarlar, F., & Johnston, J. (2010). Turkish-SALT: computerassisted language sample analysis. In S. Topbas & M. Yavas (Eds.), *Communication Disorders in Turkish* (Bristol: Multilingual Matters), pp. 119-136.
- Akbağ, M. (2018). Oyun temelli tanıma ve değerlendirme. A. Önder (Ed.), *Okul öncesi dönemde çocukları değerlendirme ve tanıma teknikleri* içinde. Eğitim Kitap.
- Akdeniz, H., & Birol, N. Y. (2025). Türkiye'deki dil ve konuşma terapistlerinin dil örneği analizi kullanımları: Tanımlayıcı araştırma. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences* 10(1), 18-26. <https://doi.org/10.5336/healthsci.2024-105427>
- Akgün, E., & Yeşilyaprak, B. (2010). Effectiveness of the training program in improving mother child relationship through play. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 43(2), 123-148.

- Bayraktar, V. (2018). Çocuğu tanıma ve değerlendirme. S. Kesicioğlu & B. Yıldırım Hacııbrahimioğlu (Ed.), *Erken çocuklukta çocuğu tanıma ve değerlendirme* içinde. Eğiten Kitap.
- Botting, N. (2002). Narrative as a tool for the assessment of inguistic and pragmatic impairments. *Child Language Teaching and Therapy*, 18, 1-21.
- Cangökcü Yaşar, Ö., & Topbaş, S. (2018). Profiling morpho-syntactical development of cochlear implanted children with TR-LARSP. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 32(3), 181-192.
- Chippett, D. C. (1999). *Early home based interventions with developmentally delayed young children* [Doctoral dissertation]. Memorial University of Newfoundland.
- Crais, E.R., Roy, V.P., Free, K. (2006). Parents' and professionals' perceptions of the implementation of family-centered practices in child assessments. *American Journal of Speech Language Pathology*, 15, 365-377.
- Crosson, J., & Geers A. (2001). Analysis of narrative ability in children with cochlear implants. *Ear and Hearing*, 22(5), 381-394.
- Davis-Kean, P. E. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: The indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 294-304.
- Dunn, L. M. & Dunn, L. M. (1997). *PPVT-III Peabody picture vocabulary test* (3. ed). Form III A. American Guidance Service, Inc.: USA.
- Dunn, M., Flax, J., Sliwinski, M., & Aram, D. (1996). The use of spontaneous language measures as criteria for identifying children with specific language impairment: An attempt to reconcile clinical and research incongruence. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 39(3), 643-654.
- Dükar, B. N., & Tunçer, A. M. (2021). Gecikmiş dil-konuşması bulunan çocukların alıcı ve ifade edici sözcük dağarcığının değerlendirilmesi. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 261-283.
- Ege, P., Acarlar, F., & Güleriyüz, F. (1998). Türkçe kazanımında yaş ve ortalama sözce uzunluğunun ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(41), 19-31.
- Erdil, Z. (2010). Sosyoekonomik olarak risk altında bulunan çocuklara yönelik erken müdahale programları ve akademik başarı ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 17(1), 72-78.
- Erim, A., & Seçkin Yılmaz, Ş. (2022). Dil ve konuşma terapistlerinin iki dilliliğe yönelik bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 727-744.
- Fabiano-Smith, L., & Barlow, J. A. (2010). Interaction in bilingual phonological acquisition: Evidence from phonetic inventories. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 13(1), 81-97.
- Geers, A., & Hayes, H. (2010). Reading, writing, and phonological processing skills of adolescents with 10 or more years of cochlear implant experience. *Ear & Hearing*, 32(1), 49-59.
- Glogowska, M., Campbell, R., Peters, T. J., Roulstone, S., & Enderby, P. (2002). A multimethod approach to the evaluation of community preschool speech and language therapy provision. *Child: Care, Health and Development*, 28(6), 513-521.
- Günay Bilaloğlu, R., & Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823.
- Gürgah Oğul, İ., & Aktaş Arnas, Y. (2021). Role of home mathematics activities and mothers' maths talk in predicting children's maths talk and early maths skills. *European Early Childhood Education Research Journal*, 29(4), 501-518.
- Gürgah Oğul, İ., Aktaş Arnas, Y., & Sarıbaş, Ş. (2020). Enriching mothers' maths talk with their children through home visits. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 833-857.
- Güven, S., & Topbaş, S. (2014). Adaptation of the Test of Early Language Development-(TELD-3) into Turkish: Reliability and validity study. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 6(2), 151-176.
- Hoff, E. (2014). *Language development* (5th ed.). Wadsworth Cengage Learning.
- Hoff, E., & Core, C. (2015). What clinicians need to know about bilingual development. *Seminars in Speech and Language*, 36 (2), 89-99. <https://doi.org/10.1055/s-0035-1549104>
- Hoff, E., Core, C., Place, S., Rumiche, R., Señor, M., & Parra, M. (2012). Dual language exposure and early bilingual development. *Journal of Child Language*, 39(1), 1-27. <https://doi.org/10.1017/S0305000910000759>

- Hoff, E., & Luz Rumiche, R. (2012). Studying children in bilingual environments. In E. Hoff (Ed.), *Research methods in child language: A practical guide* (pp. 300-316). Blackwell Publishing.
- Hresko W. P., Reid D. K., & Hammill D. D. (1999). *Test of Early Language Development (TELD) Third Edition*. PRO-ED.
- Işıtan, S., & Turan, F. (2014). Çocuklarda dil gelişiminin değerlendirilmesinde bir anlatı analizi yaklaşımı olarak öykü anlatımı. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 13(25), 105-124.
- Justice, L. M. & Ezell, H. K. (2001). A needs assessment: Perceptions and practices of student speech language clinicians regarding parental involvement. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders*, 28, 64-73.
- Kazak Berument, S., & Güven, A. G. (2013). Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi: I. alıcı dil kelime alt testi standardizasyon ve güvenilirlik geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(3), 192-201.
- Kelly-Vance, L., & Ryalls, B. O. (2005). A systematic, reliable approach to play assessment in preschoolers. *School Psychology*, 26(4), 398-412.
- Kemp, K., & Klee, T. (1997). Clinical language sampling practices: Results of a survey of speech-language pathologists in the United States. *Child Language Teaching and Therapy*, 13(2), 161-176.
- Küntay, A. C. (2012). Crosslinguistic research. In E. Hoff (Ed.), *Research methods in child language: A practical guide* (pp. 287-299). Blackwell Publishing.
- Lowenthal, B. (1997). Useful early childhood assessment: Play-based, interviews and multiple intelligences. *Early Childhood and Care*, 129, 43-49.
- Mathisen, B., Bennett, S., Lockett, C., Beazley, K., Howlett, J., Charlesworth, M., ... & Read, J. (2016). Talking matters bendigo: Engaging parents early to prevent long-term speech, language and communication needs in preschool-aged children. *Children Australia*, 41(4), 258-264.
- McAfee, O., Leong, D. J., & Bodrova, E. (2015). *Assessing and guiding young children's development and learning* (6th ed.). Pearson Education Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2024). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. <https://ttkb.meb.gov.tr/>
- Niklas, F., Cohrsen, C., & Tayler, C. (2016). Improving preschoolers' numeracy abilities by enhancing the home numeracy environment. *Early Education and Development*, 27(3), 372-383.
- Özkeş, M. (2016). Peabody Resim Kelime Testi III (R) 4 yaş ve 5 yaş çocuklar için İzmir bölgesi standardizasyonu çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 272-295.
- Özpolat, M., & Sağlam, M. (2020). Erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 788-814. <https://doi.org/10.24130/ecccd-jecs.1967202043282>
- Petitto, L. A., Katerelos, M., Levy, B. G., Gauna, K., Tétreault, K., & Ferraro, V. (2001). Bilingual signed and spoken language acquisition from birth: Implications for the mechanisms underlying early bilingual language acquisition. *Journal of Child Language*, 28(2), 453-496. <https://doi.org/10.1017/s0305000901004718>
- Piştav Akmeşe, P. (2015). Çocuklarda öykülemenin gelişimi ve dilin değerlendirilmesinde kullanımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16(03), 293-305.
- Santrock, J. W. (2023). *Yaşam boyu gelişim: Gelişim Psikolojisi*. (G. Yüksel, Çev. Ed.; 13. Baskı). Nobel Yayınevi.
- Schramm, B., Bohnert, A., & Keilmann, A. (2010). Auditory, speech and language development in young children with cochlear implants compared with children with normal hearing. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 74, 812-819.
- Tamis-LeMonda, C. S., Bornstein, M. H., & Baumwell, L. (2001). Maternal responsiveness and children's achievement of language milestones. *Child Development*, 72(3), 748-767.
- Tokalak, S., & Can Yaşa, İ. (2023). Gelişimsel dil bozukluğu olan vakaların klinik yönetimi: Nitel bir çalışma. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 219-267.
- Tokalak, S., & Konrot, A. (2024). Dil ve konuşma terapistlerinin hizmet sunumlarında aile katılımını sağlamaya yönelik görüş, uygulama, beklenti ve önerilerinin belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 1(1), 29-50.
- Tomblin, J. B., Barker, B. A., Spencer, L. J., Zhang, X., & Gantz, B. J. (2005). The effect of age at cochlear implant initial stimulation on expressive language growth in infants and toddlers. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 48, 853-867.

- Turan, Z., Küçüköncü, D. T., Cankuvvet, N., & Yolal, Y. (2012). Koklear implant ve işitme cihazı kullanan işitme kayıplı çocukların dil ve dinleme becerilerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 54(2), 142-150.
- Üstündağ, A. (2016). Dil becerilerinin değerlendirilmesinde aile raporlarının kullanımı ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 92-92.
- Vegas, E., & Santibanez, L. (2011). *The promise of early childhood development in Latin America and the Caribbean*. The World Bank Press.
- Wasik, B. H., Ramey, C. T., Bryant, D. M., & Sparling, J. J. (1990). A longitudinal study of two early intervention strategies: Project CARE. *Child Development*, 61(6), 1682-1696.

ERKEN ÇOCUKLUKTA İKİDİLLİLİK

Şule KAVAK ¹

GİRİŞ

İkidiillilik, bir bireyin eş zamanlı veya ardışık olarak iki dili edinme ve iki dili akıcı bir şekilde kullanabilme yeteneği olarak tanımlanır (Bialystok, 2018). Özellikle erken çocukluk döneminde başlayan iki dilli edinim, yalnızca dilsel becerileri değil, aynı zamanda bilişsel, sosyal ve kültürel gelişimi de etkileyen karmaşık bir süreçtir. Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle çok daha yaygın hale gelen iki diillilik, çocuk gelişimi alanında yoğun şekilde araştırılan bir konu olmuştur (Cotton, 1991). Bu süreci etkileyen bireysel, ailevi ve toplumsal faktörler olmak üzere üç temel faktör bulunmaktadır.

Bireysel faktörler arasında çocuğun kişilik özellikleri, cinsiyeti, motivasyonu ve bilişsel yeteneği yer alırken, ayrıca iki dile maruz kalma yaşı ve doğum sırası da önem taşır. Aile faktörleri ise ebeveynlerin dil yeterliliği, birinci dil ve ikinci dil kullanım alışkanlıkları, sosyoekonomik durumları ve iki diilliliğe karşı tutumları gibi unsurları içerir. Toplumsal faktörler ise azınlık ve çoğunluk dillerine yönelik tutumları, iki diilliliğin toplum içindeki statüsünü ve okul ile toplumun çoğunluk ve azınlık dillerine sağladığı desteği belirler (Iglesias & Rojas, 2012; Rodriguez, 2015).

Dünya genelinde ikidiillilik, küreselleşme ve artan göç hareketleri ile giderek yaygınlaşmakta ve farklı sosyo-kültürel bağlamlarda çeşitlenen bir olgu haline gelmektedir (Abutalebi & Weekes, 2014). Kuzey Amerika ve Avrupa'da göç-

¹ Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, kvk.sule@gmail.com,
ORCID iD: 0000-0003-2753-3977

KAYNAKLAR

- Abutalebi J, Weekes BS. The cognitive neurology of bilingualism in the age of globalization. *Behav Neurol*. 2014;2014:536727. <https://doi.org/10.1155/2014/536727>
- Açık, F, & Yavuz, R. İ. (2014). Tömer öğrencileri bağlamında dil farkındalığı: iki dillilik—çok dillilik; ana dili—resmi dil. *Актуальные вопросы психологических исследований*, 128.
- Bialystok, E. (2018). Bilingualism: Pathway to cognitive advantages. *Trends in Cognitive Sciences*, 22(5), 365-367. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2018.02.005>
- Birdsong, D., & Molis, M. (2001). On the evidence for maturational constraints in second-language acquisition. *Journal of Memory and language*, 44(2), 235-249. <https://doi.org/10.1006/jmla.2000.2750>
- Budiharso, T. (2019). Language acquisition in childhood stage: a review. *IJOTL-TL: Indonesian Journal of Language Teaching and Linguistics*, 4(1), 53-64. <https://doi.org/10.30957/ijotl.v4i1.260>
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. MIT Press.
- Cotton, E. G. (1991). A Review Of "Language And Literacy Research In Bilingual Education". [Review of Language and Literacy Research in Bilingual Education, by E. E. García & B. Flores]. *Bilingual Review / La Revista Bilingüe*, 16(2/3), 227-234. <http://www.jstor.org/stable/25745084>
- Crivello, C., Kuzyk, O., Rodrigues, M., Friend, M., Zesiger, P., & Poulin-Dubois, D. (2016). The effects of bilingual growth on toddlers' executive function. *Journal of Experimental Child Psychology*, 141, 121-132. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2015.08.004>
- Cummins, J. (1981). The Role of Primary Language Development in Promoting Educational. Schooling and language minority students: A theoretical framework, 16.
- Çelik, İ. (2017). Noam Chomsky ve Psikolojik Dil Gelişim Kuramı. *Electronic Turkish Studies*, 12(28), 193-208. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12507>
- Doron, H. (2014). The Many Benefits of Bilingualism. www.helendoron.com
- Erdemir, E. & Brutt-Griffler, J. (2020). Vocabulary Development Through Peer Interactions in Early Childhood: A Case Study of an Emergent Bilingual Child in Preschool. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 25 (3), 834-865. <https://doi.org/10.1080/13670050.2020.1722058>
- Erdemir, E. (2022). Summer preschools for Syrian refugee and host community children in Turkey: A model of contextually sensitive early intervention. *Early Education and Development*, 33(5), 912-938. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1961426>
- Genesee, F. (2015). Myths about Early Childhood Bilingualism. *Canadian Psychology*, 56, 6-15. <https://doi.org/10.1037/A0038599>
- Han, Z. (2024). Chatgpt in and for second language acquisition: A call for systematic research. *Studies in Second Language Acquisition*, 46(2), 301-306. <https://doi.org/10.1017/S0272263124000111>
- Haworth, P., Cullen, J., Simmons, H., Schimanski, L., McGarva, P., & Woodhead, E. (2006). The Role of Acquisition and Learning In Young Children's Bilingual Development: A Sociocultural Interpretation. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 9(3), 295-309. <https://doi.org/10.1080/136700506008668651>
- Iglesias, A., & Rojas, R. (2012). Bilingual language development of English language learners. Modeling the growth of two languages. In B. Goldstein (Ed.), *Bilingual language development & disorders in Spanish-English speakers* (2nd ed., pp. 3-30). Baltimore, MD: Brookes.
- Irani, D., & Purmohammad, M. (2023). Comparison of language awareness in Kurdish-Persian bilingual children and Persian monolingual children. *Applied Neuropsychology: Child*, 12(1), 56-63. <https://doi.org/10.1080/21622965.2022.2029447>
- Johnson, J. (1991). Constructive processes in bilingualism and their cognitive growth effects. In E. Bialystok (Ed.), *Language processing in bilingual children* (pp. 193-221). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511620652.011>
- Kavak, S., & Gül, E. D. (2020). Bilingualism in early childhood: Code switching. *Psycho-Educational Research Reviews*, 9(3), 70-83. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1286601>
- Khotinets, V., & Kozhevnikova, O. (2021). Executive functions in connection with the development of bilingual speech of senior pre-schoolers. *Human, Technologies and Quality of Education*, 559. <https://doi.org/10.22364/htqe.2021.43>

- Kittredge, A. K., Hopman, E. W., Reuveni, B., Dionne, D., Freeman, C., & Jiang, X. (2025, February). Mobile language app learners' self-efficacy increases after using generative AI. In *Frontiers in Education* (Vol. 10, p. 1499497). Frontiers Media SA. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1499497>
- Krashen, S. (1981). Bilingual Education and Second Language Acquisition Theory. In California State Department Of Education, Ed., *Schooling And Language Minority Students: A Theoretical Framework*. Los Angeles, CA: Evaluation, Dissemination, and Assessment Center.
- Law, L. (2024). Application of generative artificial intelligence (GenAI) in language teaching and learning: A scoping literature review. *Computer and Education Open*, 6:100174. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100174>
- Martínez-Roldán, C. M., & Malavé, G. (2004). Language ideologies mediating literacy and identity in bilingual contexts. *Journal of Early Childhood Literacy*, 4(2), 155-180. <https://doi.org/10.1177/1468798404044514>
- Li, P. (2003). Raising children bilingual: Should we, and when? [Review of the book *Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition*, by E. Bialystok]. *Contemporary Psychology*, 48(5), 667-669. <https://doi.org/10.1037/000932>
- Parke, T. (2010). Bilingualism and language awareness in young children. *Language Awareness*, 3(3-4), 209-219. <https://doi.org/10.1080/09658416.1994.9959858>
- Purcell, J.; Lee, M.; Biffin, J., et al. *Supporting Bilingual Children in Early Childhood*. www.learninglinks.org.au, 2012.
- Radeloff, D. J. (1974). The Role of Language in Early Childhood Education. <https://eric.ed.gov/?id=ED115367>
- Rahmatirad, M. (2020). A review of socio-cultural theory. *Siasat*, 5(3), 23-31. <https://doi.org/10.33258/siasat.v5i3.66>
- Rodríguez, M. (2015). Families and Educators Supporting Bilingualism in Early Childhood. *School Community Journal*, 25(2), 177-194. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1085717>
- Sierens, S., Van Avermaet, P. (2016). Bilingual Education in Migrant Languages in Western Europe. In: García, O., Lin, A., May, S. (eds) *Bilingual and Multilingual Education*. *Encyclopedia of Language and Education*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-02324-3_25-1
- Skiba, R. (1997). Code switching as a countenance of language interference. *The internet TESL journal*, 3(10), 1-6. <http://iteslj.org/Articles/Skiba-CodeSwitching.html>
- Stuart, A. (2013). What is working memory and why does it matter. Retrieved from <https://beehtre-medical.org/wp-content/uploads/2014/10/what-is-working-memory-and-why-does-it-matter-executive-function.pdf>
- Tomasello, M. (2003). *Constructing a language: A usage-based theory of language acquisition*. Harvard University Press.
- Tollefson, J.W. 2006 . “ Critical theory in language policy ” . In *An introduction to language policy: Theory and method* , Edited by: Ricento , T. 42 – 59 . Malden, MA : Blackwell
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wiboolyasarin, W., & Jinowat, N. (2024). Exploring teachers' experiences in bilingual education for young learners: Implications for dual-language learning apps design. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 12(1), 45-64. 10.30466/IJLTR.2024.121417
- Werker, J. F., & Hensch, T. K. (2015). Critical periods in speech perception: New Directions. *Annual review of psychology*, 66(1), 173-196. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015104>
- Weil, M. E. O. (2012). Bilingualism and social cognitive development: the effect of dual-language acquisition on nonverbal communication. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements of Independent Study Thesis Research. <https://openworks.wooster.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6454&context=independentstudy>
- Yang, E. (2017). Bilinguals' working memory (WM) advantage and their dual language practices. *Brain sciences*, 7(7), 86. <https://doi.org/10.3390/brainsci7070086>
- Yip, V. (2010). *Childhood Bilingualism: Research On Infancy Through School Age*. Peggy McCardle and Erika Hoff (Eds.). Clevedon, UK: Multilingual Matters, 2006. Pp. 170. *Studies in Second Language Acquisition*, 32(1), 157-157. <https://doi.org/10.1017/S0272263109990386>

DİL EDİNİMİ VE ÖĞRENİMİNDE GÜÇLÜKLER

Yasemin Zehra SALIKUTLUK YILDIZ¹

Ayperi DİKİCİ SİĞİRTMAÇ²

GİRİŞ

Bu bölüm, çocukların dil edinim süreçlerinde karşılaşılabilecekleri güçlükleri çok boyutlu bir bakış açısıyla ele almaktadır. Dil edinimi ve dil öğrenimi kavramlarının kuramsal temellerinden başlayarak; çocuklarda gözlenen fonolojik, morfolojik, sentaktik, anlamsal ve pragmatik düzeydeki zorluklara kapsamlı biçimde yer verilmiştir. Bilişsel işlevler, duygusal ve sosyal faktörler ile çevresel koşulların dil gelişimi üzerindeki etkileri ayrıntılı şekilde incelenmiş; gelişimsel dil bozukluğu, otizm, işitme kaybı, disleksi gibi özel gereksinimlerin oluşturduğu dilsel farklılıklar açıklanmıştır. Bölümün ilerleyen kısımlarında ise, bu güçlüklerle başa çıkmaya yönelik bireyselleştirilmiş müdahale yöntemleri, disiplinlerarası işbirliği modelleri ve dijital teknolojilerin sunduğu olanaklar ele alınmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TEMEL FARKLAR

Dil edinimi, genellikle bireyin ilk dilini (anadilini) erken çocukluk döneminde, farkında olmadan ve doğal etkileşim yoluyla kazanmasıdır. Bu süreçte çocuk, karmaşık dil yapısını herhangi bir bilinçli çaba veya formal eğitim olmaksızın, yalnızca çevresinden duyduğu dil girdisine maruz kalarak içselleştirir. Noam Chomsky'nin (1981) ortaya koyduğu üzere, dil edinimi insan beyninde doğuştan

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, yzehra.salikutlukyildiz@yeniuyuzil.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2114-9950

² Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ayperis@cu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8167-8467

KAYNAKLAR

- Acha, J., Agirregoikoa, A., Barreto-Zarza, F., & Arranz-Freijo, E. (2022). Cognitive predictors of language abilities in primary school children: A cascaded developmental view. *Journal of Child Language*, 1–20. <https://doi.org/10.1017/S0305000921000908>
- Barton, E. E., & Wolery, M. (2008). Teaching pretend play to children with disabilities: A review of the literature. *Topics in Early Childhood Special Education*, 28(2), 109–125. <https://doi.org/10.1177/0271121408318799>
- Baxendale, J., Lockton, E., Adams, C., & Gaile, J. (2013). Parent and teacher perceptions of participation and outcomes in an intensive communication intervention for children with pragmatic language impairment. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 48(1), 41–53. <https://doi.org/10.1111/j.1460-6984.2012.00202.x>
- Bialystok, E. (2007). Language acquisition and bilingualism: Consequences for a multilingual society. *Applied Psycholinguistics*, 28, 393–397. <https://doi.org/10.1017/S0142716407070208>
- Booton, S., Hodgkiss, A., & Murphy, V. (2021). The impact of mobile application features on children's language and literacy learning: A systematic review. *Computer Assisted Language Learning*, 36, 400–429. <https://doi.org/10.1080/09588221.2021.1930057>
- Braslauskienė, R., Turauskienė, E., & Jacynė, R. (2024). The potential of digital tools for developing pre-school children's language skills: Teachers' experiences. *Regional Formation and Development Studies*, 42(1). <https://doi.org/10.15181/rfds.v42i1.2607>
- Bulté, B., Housen, A., & Pallotti, G. (2024). Complexity and Difficulty in Second Language Acquisition: A Theoretical and Methodological Overview. *Language Learning*. <https://doi.org/10.1111/lang.12669>
- CAST (2018). *Universal design for learning version 2.2*. Retrieved from <https://udlguidelines.cast.org/>
- Canut, E., Masson, C., & Husianyia, M. (2022). Impact of language-training programs on French educators' interactions and child syntax development. *Language and Education*, 37(2), 131–150. <https://doi.org/10.1080/09500782.2022.2127323>
- Chomsky, N. (1981). *Lectures on government and binding*. Dordrecht: Foris Publications.
- Cleave, P. L., Girolametto, L., Chen, X., & Johnson, C. J. (2010). Narrative structure and development in children with specific language impairment and typically developing peers. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 24(7), 513–528. <https://doi.org/10.3109/02699200903581060>
- Coyne, P., Pisha, B., Dalton, B., Zeph, L. A., & Smith, N. C. (2012). Literacy by design: A universal design for learning approach for students with significant intellectual disabilities. *Remedial and Special Education*, 33(3), 162–172. <https://doi.org/10.1177/0741932510381651>
- Crowe, L. M., Lowe, K., & Ball, J. (2021). Early intervention, individualised learning and children with developmental language disorder: Current practice in Australian early childhood settings. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 64(11), 4450–4466. https://doi.org/10.1044/2021_JSLHR-20-00691
- De La Vall, R., & Araya, F. (2023). Exploring the benefits and challenges of AI-language learning tools. *International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 10(1). <https://doi.org/10.18535/ijsshi/v10i01.02>
- Del Tufo, S. N., & Earle, F. S. (2020). Skill profiles of college students with a history of developmental language disorder and developmental dyslexia. *Journal of Learning Disabilities*, 53(3), 228–240. <https://doi.org/10.1177/0022219420904348>
- Deniz, E., Francis, G., Torgerson, C., & Toseeb, U. (2024). Parent-mediated play-based interventions to improve social communication and language skills of preschool autistic children: A systematic review and meta-analysis. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*. <https://doi.org/10.1007/s40489-024-00463-0>
- Döpke, S. (1998). Competing language structures: The acquisition of verb placement by bilingual German-English children. *Journal of Child Language*, 25(3), 555–584. <https://doi.org/10.1017/S0305000998003584>
- Ellis, R. (2006). Modelling learning difficulty and second language proficiency: The differential contributions of implicit and explicit knowledge. *Applied Linguistics*, 27(3), 431–463. <https://doi.org/10.1017/S0022268906003584>

- org/10.1093/applin/aml022
- Everaert, J., Poorthuis, M., van den Dungen, R., & van den Heuvel, M. (2023). Nonverbal executive functioning in relation to vocabulary and morphosyntax in preschool children with developmental language disorder. *Journal of Communication Disorders*, 101, 106327. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2023.106327>
- Feil, E., Baggett, K., Davis, B., Landry, S., Sheeber, L., Leve, C., & Johnson, U. (2020). Randomized control trial of an internet-based parenting intervention for mothers of infants. *Early Childhood Research Quarterly*, 50, 36–44. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2018.11.003>
- Filipe, M., Veloso, A., & Frota, S. (2023). Executive functions and language skills in preschool children: The unique contribution of verbal working memory and cognitive flexibility. *Brain Sciences*, 13. <https://doi.org/10.3390/brainsci13030470>
- Fricke, S., Bowyer-Crane, C., Haley, A. J., Hulme, C., & Snowling, M. J. (2012). Efficacy of language intervention in the early years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 54(3), 280–290. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12010>
- Fromkin, V. (1983). *An introduction to language* (4th ed.). Holt, Rinehart and Winston.
- Gallagher, A., Murphy, C., Conway, P., & Perry, A. (2019). Consequential differences in perspectives and practices concerning children with developmental language disorders: An integrative review. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 54(4), 529–552. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12469>
- Getman, Y., Phan, N., Al-Ghezi, R., Voskoboinik, E., Singh, M., Grósz, T., Kurimo, M., Salvi, G., Svendsen, T., Strömbergsson, S., Smolander, A., & Ylinen, S. (2023). Developing an AI-Assisted low-resource spoken language learning app for children. *IEEE Access*, 11, 86025–86037. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2023.3304274>
- Gibbard, D., Roulstone, S., Shadrack, N., Morgan, L., Harding, S., Smith, C., & Markham, C. (2024). A randomised controlled trial of the effectiveness of parent-based models of language intervention for 2- to 3-year-old children with speech, language and communication needs (SLCN) in areas of social disadvantage. *International Journal of Language & Communication Disorders*. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.13016>
- Girolametto, L., & Weitzman, E. (2002). Responsiveness of Child Care Providers in Interactions With Toddlers and Preschoolers. *Language, speech, and hearing services in schools*, 33(4), 268–281. [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2002/022\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2002/022))
- Glover, A., McCormack, J., & Smith-Tamaray, M. (2015). Collaboration between teachers and speech and language therapists: Services for primary school children with speech, language and communication needs. *Child Language Teaching and Therapy*, 31(3), 363–382. <https://doi.org/10.1177/0265659015603779>
- Hampton, L. H., Stern, Y., & Rodriguez, E. (2022). Building effective partnerships with parents to support language development in young children. *Intervention in School and Clinic*, 58(3), 183–189. <https://doi.org/10.1177/10534512221081260>
- Hao, J., & Chondrogianni, V. (2021). Comprehension and production of non-canonical word orders in Mandarin-speaking child heritage speakers. *Linguistic Approaches to Bilingualism*. <https://doi.org/10.1075/lab.20096.hao>
- Heidlage, J. K., Cunningham, J. E., Kaiser, A. P., Trivette, C. M., Barton, E. E., Frey, J. R., & Roberts, M. Y. (2020). The effects of parent-implemented language interventions on child linguistic outcomes: A meta-analysis. *Early Childhood Research Quarterly*, 50, 6–23. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2018.12.006>
- Hoff, E. (2006). How social contexts support and shape language development. *Developmental Review*, 26, 55–88. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2005.11.002>
- Hoff, E., & Tian, C. (2005). Socioeconomic status and cultural influences on language. *Journal of Communication Disorders*, 38(4), 271–278. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2005.02.003>
- Joanisse, M. F., Manis, F. R., Keating, P., & Seidenberg, M. S. (2000). Language deficits in dyslexic children: speech perception, phonology, and morphology. *Journal of Experimental Child Psychology*, 77(1), 30–60. <https://doi.org/10.1006/jecp.1999.2553>
- Kaderavek, J. N. (2015). *Language disorders in children: Fundamental concepts of assessment and intervention* (2nd ed.). Pearson Education.

- Kane, C., Sandilos, L. E., Hammer, C. S., Komaroff, E., Bitetti, D., & López, L. M. (2023). Teacher language quality in preschool classrooms: Examining associations with DLLs' oral language skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 62, 234–248. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2023.01.006>
- Karmiloff, K., & Karmiloff-Smith, A. (2001). *Pathways to language: From fetus to adolescent*. Harvard University Press.
- Katsos, N., Roqueta, C. A., Estevan, R. A., & Cummins, C. (2011). Are children with Specific Language Impairment competent with the pragmatics and logic of quantification? *Cognition*, 119(1), 43–57. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2010.12.004>
- Kaya, F., & Tekinarslan, İ. C. (2017). Okul öncesi dönem dil ve iletişim yetersizliği olan çocuklarda bireyselleştirilmiş eğitim programının uygulanması. *Özel Eğitim Dergisi*, 18(2), 87–104. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.377503>
- Kim, Y. (2017). Multicomponent view of vocabulary acquisition: An investigation with primary grade children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 162, 120–133. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2017.05.004>
- Klatte, I., Bloemen, M., De Groot, A., Mantel, T., Ketelaar, M., & Gerrits, E. (2023). Collaborative working in speech and language therapy for children with DLD—What are parents' needs? *International Journal of Language & Communication Disorders*, 58(1), 61–76. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12951>
- Krashen, S. D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press.
- Larson, A. L., Cycyk, L. M., Carta, J. J., Hammer, C. S., Baralt, M., Uchikoshi, Y., An, Z., & Wood, C. (2020). A systematic review of language-focused interventions for young children from culturally and linguistically diverse backgrounds. *Early Childhood Research Quarterly*, 50, 157–178. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2019.06.001>
- Law, J., Garrett, Z., & Nye, C. (2004). The efficacy of treatment for children with developmental speech and language delay/disorder: A meta-analysis. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47(4), 924–943. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2004\)069](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2004)069)
- Lestari, A., Sitaresmi, M. N., Wibowo, A., Sari, S. D., & Ridhayanti, F. (2024). Clinical profile of impaired hearing in children with autism spectrum disorder (ASD) at UGM Academic Hospital. *Academic Hospital Journal*, 6(2), 85–92. <https://doi.org/10.22146/ahj.v6i2.98785>
- Luzzi, S., Baldinelli, S., Ranaldi, V., vd. (2020). The neural bases of discourse semantic and pragmatic deficits in patients with frontotemporal dementia and Alzheimer's disease. *Cortex*, 128, 174–191. <https://doi.org/10.1016/j.cortex.2020.03.012>
- Mansour, Y., Burchell, A., & Kulesza, R. J. (2021). Central auditory and vestibular dysfunction are key features of autism spectrum disorder. *Frontiers in Integrative Neuroscience*, 15, Article 743561. <https://doi.org/10.3389/fnint.2021.743561>
- Martin, J. E., Van Dycke, J. L., Christensen, W. R., Greene, B. A., Gardner, J. E., & Lovett, D. L. (2006). Increasing student participation in IEP meetings: Establishing the self-directed IEP as an evidence-based practice. *Exceptional Children*, 72(3), 299–316. <https://doi.org/10.1177/001440290607200302>
- Meyer, A., Rose, D. H., & Gordon, D. (2014). *Universal Design for Learning: Theory and practice*. CAST Professional Publishing.
- Moraleda-Sepúlveda, E., & López-Resca, P. (2022). Morphological difficulties in people with developmental language disorder. *Children*, 9(2), 125. <https://doi.org/10.3390/children9020125>
- Murphy, C. A., Frizelle, P., & McKean, C. (2021). Developmental language disorder and the assessment of spoken language. In V. C. Mueller Gathercole (Ed.), *The handbook of language assessment across modalities* (pp. 287–314). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190885052.003.0014>
- Norbury, C. F. (2008). *Understanding developmental language disorders: From theory to practice*. Psychology Press.
- Oliveira, C., Vale, A. P., & Thomson, J. M. (2021). The relationship between developmental language disorder and dyslexia in European Portuguese school-aged children. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology*, 43(1), 46–65. <https://doi.org/10.1080/13803395.2020.1870101>
- Paradis, J. (2011). Individual differences in child English second language acquisition: Comparing child-internal and child-external factors. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 1(3), 213–237. <https://doi.org/10.1075/lab.1.3.01par>

- Paradis, J., Genesee, F., & Crago, M. (2008). *Dual language development and disorders: A handbook on bilingualism and second language learning*. Brookes Publishing.
- Paul, R., Norbury, C., & Gosse, C. (2015). *Language disorders from infancy through adolescence: Listening, speaking, reading, writing, and communicating* (4th ed.). Elsevier.
- Purwanto, B., Umar, U., Agustini, A., Marsinah, M., & Indriani, R. (2024). Machine learning, software, applications, and websites for language instruction. *International Journal of Educational Evaluation and Policy Analysis*, 1(4). <https://doi.org/10.62951/ijeepa.v1i4.49>
- Ramírez-Esparza, N., García-Sierra, A., & Kuhl, P. K. (2017). The impact of early social interactions on later language development in Spanish-English bilingual infants. *Child Development*, 88(4), 1216–1234. <https://doi.org/10.1111/cdev.12648>
- Rotschafer, S. E. (2021). Auditory discrimination in autism spectrum disorder. *Frontiers in Neuroscience*, 15, Article 651209. <https://doi.org/10.3389/fnins.2021.651209>
- Rowe, M., & Weisleder, A. (2020). Language development in context. *Annual Review of Developmental Psychology*, 2, 201–223. <https://doi.org/10.1146/annurev-devpsych-042220-121816>
- Saito, K., Dewaele, J., In'nami, Y., & Abe, M. (2025). Disentangling the causal role of motivation, enjoyment, and anxiety in second language speech learning: A final report. *Studies in Second Language Acquisition*. <https://doi.org/10.1017/s0272263125000038>
- Saito, K., Macmillan, K., Kroeger, S., Magne, V., Takizawa, K., Kachlicka, M., & Tierney, A. (2022). Roles of domain-general auditory processing in spoken second-language vocabulary attainment in adulthood. *Applied Psycholinguistics*, 43, 581–606. <https://doi.org/10.1017/S0142716422000029>
- Sakai, M., & Moorman, C. (2018). Can perception training improve the production of second language phonemes? A meta-analytic review of 25 years of perception training research. *Applied Psycholinguistics*, 39, 187–224. <https://doi.org/10.1017/S0142716417000418>
- Schelinski, S., Tabas, A., & von Kriegstein, K. (2020). Altered processing of communication signals in the subcortical auditory sensory pathway in autism. *Human Brain Mapping*, 41(8), 1955–1972. <https://doi.org/10.1002/hbm.25766>
- Siller, M., Hutman, T., & Sigman, M. (2013). A parent-mediated intervention that targets responsive parental behaviors increases attachment behaviors in children with ASD: Results from a randomized clinical trial. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 43, 540–555. <https://doi.org/10.1007/s10803-012-1589-1>
- Snowling, M. J. (2013). Early identification and interventions for dyslexia: a contemporary view. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 13(1), 7–14. <https://doi.org/10.1111/j.1471-3802.2012.01262.x>
- Solmaz, O. (2024). Impacts of digital applications on emergent multilinguals' language learning experiences: The case of Duolingo. *Education and Information Technologies*. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-13185-x>
- Sylvia, S., & Pratiwi, Y. (2023). The role of technology in creating engaging and effective language learning experiences. *Transformational Language Literature and Technology Overview in Learning (TRANSTOOL)*, 2(1). <https://doi.org/10.55047/transtool.v2i1.1376>
- Terrell, P., & Watson, M. (2018). Laying a firm foundation: Embedding evidence-based emergent literacy practices into early intervention and preschool environments. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 49(2), 148–164. https://doi.org/10.1044/2017_LSHSS-17-0053
- Tomas, E., & Vissers, C. (2019). Behind the scenes of developmental language disorder: Time to call neuropsychology back on stage. *Frontiers in Human Neuroscience*, 12, Article 517. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2018.00517>
- Tudorean, O., & Ghergut, A. (2020). Specific language impairment and language delay: An analysis of developmental language disorder characteristics in a group of Romanian children. *Journal of Research in Childhood Education and Developmental Disorders*, 3(2), 40–55. <https://doi.org/10.26407/2020jrtd.1.37>
- Yoder, P. J., & Warren, S. F. (2002). Effects of prelinguistic milieu teaching and parent responsivity education on dyads involving children with intellectual disabilities. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 45(6), 1158–1174. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2002/094\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2002/094))
- Waller, R., Gardner, F., Dishion, T., Sitnick, S. L., Shaw, D. S., Winter, C. E., & Wilson, M. (2015). Early parental positive behavior support and childhood adjustment: Addressing enduring questions with

- new methods. *Social Development*, 24(2), 304-322. doi:10.1111/sode.12103.
- Wasik, B. A., & Bond, M. A. (2001). Beyond the pages of a book: Interactive book reading and language development in preschool classrooms. *Journal of educational psychology*, 93(2), 243.
- Weisberg, D. S., Hirsh-Pasek, K., & Golinkoff, R. M. (2013). Guided play: Where curricular goals meet a playful pedagogy. *Mind, Brain, and Education*, 7(2), 104–112. <https://doi.org/10.1111/mbe.12015>
- White, L. (2003). *Second language acquisition and Universal Grammar*. Cambridge University Press.

DİL GELİŞİMİ VE ERKEN OKURYAZARLIK

Hatice UYSAL BAYRAK ¹

Serap ÖZBEK ²

GİRİŞ

Okuryazarlık, hayat boyu gelişimimizi devam ettirebilmemizde gereken öncü bir beceri olarak görülmektedir. Okuryazarlık kavramı erken dönemlerde her ne kadar doğal bir süreç gibi gelişimini sürdürse de ilerleyen yıllarda bireyin tüm hayatı üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bu kavramın önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Akçanca ve Sömen, 2018). Okuryazarlık kavramının anlaşılabilmesi için çağın gerektirdiği becerileri kazanma ve bilgi edinme sürecini kapsayan karmaşık yapının anlaşılması gerekmektedir (Oğuz-Haçat ve Demir, 2019). Okuryazarlık ise hakında fikir yürütülebilecek tüm bilgi, beceri, norm ve örüntüleri anlamlandırmaya yarayan geliştirilebilir becerileri ifade etmektedir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010).

ERKEN OKURYAZARLIK NEDİR?

Ulusal Çocuk Sağlığı ve İnsan Gelişimi Enstitüsü'ne (National Institute of Child Health and Human Development [NICHD], 2006) göre ise tüm bu beceriler, farkındalıklar ve bilgiyi kapsayan bir tanım yapılarak, çocukların okuma ve yazma becerilerini kazanmadan önce okuma ve yazma ile ilgili bildikleri şeylerin tamamının erken okuryazarlık olduğu ifade edilmektedir. Erken okuryazarlık, çocukların okuma ve yazmayı öğrenene kadar sahip oldukları tüm bilgi, beceri

¹ Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, drhuysal@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3996-2402

² Okul Öncesi Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, serap_83m@hotmail.com, ORCID iD:0009-0001-5720-8350

Dil, İfade Edici Dil, İşlev Bilgisi, Kategori Adlandırma, Harf Bilgisi, Fonolojik Farkındalık ve Dinleme Anlama olmak üzere yedi boyut ve 102 maddeden oluşmaktadır.

- » *Erken Okuryazarlık Ev Ortamı Ölçeği (EROY-EV)*: Karaahmetoğlu (2015) tarafından 48-72 ay arası çocukların ev ortamında kendilerine sağlanan erken okuryazarlık fırsatlarına ilişkin ailelerden bilgi toplamak amacıyla 8 maddelik geliştirilen EROY-EV, ebeveyn inançları, yazı ilgisi, hikâye kitabı okuma sıklığı ve okuryazarlık eğitimi alt boyutlarını ölçmektedir.

KAYNAKLAR

- Aarnoutse, C., Van Leeuwe, J., & Verhoeven, L. (2005). Early literacy from a longitudinal perspective. *Educational Research and Evaluation*, 11, 253-275.
- Ahioglu, E. N. (1999). Sembolik oyunun 4 yaş çocuklarının dil kazanımına etkisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aikens, N. L., & Barbarin, O. (2008). Socioeconomic differences in reading trajectories: The contribution of family, neighborhood, and school contexts. *Journal of Educational Psychology*, 100(2), 235-251.
- Akçanca, N., & Sömen, T. (2018). Öğretmen Adaylarının Eğitsel Oyun Tasarlama Ve Uygulama Durumları. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 49-71.
- Akoğlu, G. (2016). Etkileşimli kitap okuma programı (EKOP): uygulama adımları. İçinde C. Ergül (Ed.), *Dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkileşimli kitap okuma programı (EKOP)* (s.25-53). Ankara: Hedef CS.
- Akoğlu, G., Ergül, C., & Duman, Y. (2014). Dialogic reading: Its effectiveness on receptive and expressive language of children in need of protection. *Elementary Education Online*, 13(2), 622– 639.
- Alisinanoğlu, F. & Demir Kaya, S. (2018). *Erken Çocuklukta 50 Okuryazarlık Stratejisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Altun, D., Tantekin-Erden, F. & Snow, C. E. (2016). Filizlenen okuryazarlık: Okul öncesi dönem ses ve yazı farkındalığı becerilerini besleyen ev-içi kaynakların incelenmesi. *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelik Arayışı*, 505-530.
- Altun, D. (2018). Okul öncesi sınıflarında bulunan kitap merkezlerinin incelenmesi. *Uluslararası Necatibey Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi* sunulan bildiri. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Anthony, J. L., Lonigan, C. J., Driscoll, K., Phillips, B. M., & Burgess, S. R. (2003). Phonological sensitivity: A quasiparallel progression of word structure units and cognitive operations. *Reading Research Quarterly*, 38(4),470–487.
- Anthony, J. L., & Lonigan, C. J. (2004). The nature of phonological awareness: Converging evidence from four studies of preschool and early grade school children. *Journal of educational psychology*, 96(1), 43. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.96.1.43>.
- Anthony, J. L., & Francis, D. J. (2005). Development of phonological awareness. *Current directions in psychological Science*, 14(5), 255-259.
- Armbruster, B. B., Lehr, F., & Osborn, J. (2006). A child becomes a reader: Kindergarten through grade 3: Proven ideas from research for parents. National Institute for Literacy. Retrieved from https://lincs.ed.gov/publications/pdf/reading_pre.pdf
- Badian, N. A. (2001). Phonological and orthographic processing: Their roles in reading prediction. *Annals of Dyslexia*, 51(1), 177-202.
- Ball, S., Bogatz, G., Creech, F., Ellsworth, R., & Landes, S. (1970). The first year of Sesame Street: An evaluation (Final report, Vol. III). New York: Children's Television Network.
- Barratt-Pugh, C., & Rohl, M. (Eds.). (2020). *Literacy learning in the early years*. Routledge.

- Bayraktar, V. & Temel, F. (2014). Okuma yazmaya hazırlık eğitim programının çocukların okuma-yazma becerilerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 8-22.
- Bayraktar, V. & Temel, F. (2017). Yazı farkındalığı becerileri. *İçinde F. Temel (Ed.), Dil ve erken okuryazarlık (s. 63-88)*. Ankara: Hedef CS.
- Bayraktar, V. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının yazı farkındalığı becerilerinin çocuk ve ebeveyn değişkenleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 43(196), 49-65.
- Beauchat, K.A., Blamey, K.L. & Walpole, S. (2010). *The building blocks of preschool success*. New York: The Guilford Press.
- Beaty, J.J. (2018). Erken çocuklukta 50 okuryazarlık stratejisi. (Çev: Alisinanoğlu F ve Demir Kaya S.) Ankara: Pegem Akademi.
- Bennett, K. K., Weigel, D. J., & Martin, S. S. (2002). Children's acquisition of early literacy skills: Examining family contributions. *Early Childhood Research Quarterly*, 17(3), 295-317.
- Bergen, D., & Mauer, D. (2000). Symbolic play, phonological awareness, and literacy skills at three age levels. In K. A. Roskos & J. F. Christie (Eds.), *Play And Literacy In Early Childhood: Research From Multiple Perspectives* (pp. 45-62). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Bowles, R. P., Pentimonti, J. M., Gerde, H. K., & Montroy, J. J. (2014). Item response analysis of uppercase and lowercase letter name knowledge. *Journal of Educational Assessment*, 32(2), 146-156.
- Bowman, B., Donovan, M. S., & Burns, M. S. (2000). *Eager to learn: Educating our preschoolers*. Washington, DC: National Academy Press.
- Bredenkamp, S. (2015). Çocuklara iletişimi öğretme: dil, okuryazarlık ve sanat. *İçinde H. Z. İnan ve T. İnan (Ed.), Erken çocukluk eğitiminde etkili uygulamalar (s.374-409)*. Ankara: Nobel.
- Burchinal, R. M., Peisner-Feinberg, E., Pianta, R., & Howes, C. (2002). Development of academic skills from preschool through second grade: family and classroom predictors of developmental trajectories. *Journal of School Psychology*. 40(5), 415-436.
- Burgess, S. R., Hecht, S. A., & Lonigan, C. J. (2002). Relations of the home literacy environment (HLE) to the development of reading-related abilities: A one-year longitudinal study. *Reading Research Quarterly*, 37(4), 408-426.
- Burris, P. W., Phillips, B. M., & Lonigan, C. J. (2019). Examining the relations of the home literacy environments of families of low SES with children's early literacy skills. *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, 24(2), 154-173.
- Bus, A. G., Belsky, J., Van Ijzendoorn, M. H., & Crnic, K. (1997). Attachment and bookreading patterns: A study of mothers, fathers, and their toddlers. *Early Childhood Research Quarterly*, 12(1), 81-98.
- Büyüktaşkapı, S. (2012). Mountain Shadows Fonolojik Farkındalık Ölçeğinin (MS-PAS) Türkçe'ye Uyarlanması Geçerlik Güvenilirlik Çalışması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 509-518.
- Cabell, S.Q., Justice, L.M., Konold, T.R. & McGinty, A.S. (2011). Profiles of emergent literacy skills among preschool children who are at risk for academic difficulties. *Early Childhood Education Journal*, 26, 1-14. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ecresq.2010.05.003>.
- Cabell, S.Q., Justice, L.M., McGinty A.S., DeCoster, J. & Forston, I.D, (2015). Teacher-child conversations in preschool classrooms contributions to children's vocabulary development. *Early childhood Research Quarterly*, 30, 80-90.
- Casby, M. W. (2003). Developmental assessment of play: A model for early intervention. *Communication Disorders Quarterly*, 24(4), 175-183.
- Christie, J. (1991). Psychological research on play. J. Christie (Ed.) *Play and Early Literacy Development*, (pp. 27-43). Albany, NY: State University of New York Press.
- Christie, J. F. & Roskos, K. A. (2006). Literacy education. play= learning: how play motivates and enhances children's cognitive and social-emotional growth 57-73. <https://books.google.com.tr/books>.
- Clay, M.M. (2000). *Concepts about print*. Singapore: Heinemann.
- Constantine J. L. (2004). Relationships among early lexical and literacy skills and language literacy environments at home and school (Unpublished Phd thesis). University of South Florida. USA.
- Cunningham, J. W. (2001). Essay book reviews: The national reading panel report. *Reading Research Quarterly*, 36(3), 326-335.
- Cunningham, A.E. & Stanovich, K.E., 1997. Early reading acquisition and its relation to reading experience and ability 10 years later. *Developmental Psychology*, 33(6), 934.

- Çalış, E. S., & Feyman Gök, N. (2020). 2010-2019 yılları arasında adında erken okuryazarlık kavramı kullanılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 8, 152-167.
- Çubukçu, Z. (1991). Okul öncesi eğitimde öğretmen davranışlarının çocuk gelişimine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- DeBaryshe, B. D., Binder, J. C. & Buell, M. J. (2000) Mothers' Implicit Theories of Early Literacy Instruction: Implications for Children's Reading and Writing. *Early Child Development and Care*, 160, 119-131.
- Decker, C.A. & Decker, J.R. (2016). Planning and administering early childhood programs. (11.bs.) New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Deretarla Gül, E. & Bal, S. (2006). Anasınıfı öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin bakış açıları, sınıf içi kullanılan materyaller ve etkinlikler ile çocukların okuma yazmaya ilgilerinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(2), 33-51.
- Dickinson, D. K., & McCabe, A. (2001). Bringing it all together: The multiple origins, skills, and environmental supports of early literacy. *Language Disabilities Research and Practice*, 16, 186-202.
- Dickinson, K. D. & Tabors, P. O. (2001). Book reading in preschool classrooms. In Dickinson, K. D., & Tabors, P. O. (Eds.). *Beginning literacy with language*. Baltimor, London, Sydney: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Duff, F. J., & Clarke, P. J. (2011). Practitioner Review: Reading disorders: what are the effective interventions and how should they be implemented and evaluated?. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 52(1), 3-12.
- Duncan, R. J., Schmitt, S. A., Burke, M. & McClelland, M. M. (2018). Combining a kindergarten readiness summer program with a self-regulation intervention improves school readiness. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 291-300. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2017.10.012>.
- Ekici, S. (2014). Ankara'daki anaokullarının okuma alışkanlığına hazırlık yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eliason, C., & Jenkins, L. (2003). A practical guide to early childhood curriculum. Ohio: Merrill Prentice Hall.
- Elliott, E. M., & Olliff, C. B. (2008). Developmentally appropriate emergent literacy activities for young children: Adapting the early literacy and learning model. *Early Childhood Education Journal*, 35, 551-556.
- Er, S. (2016). Okul öncesi dönemde anne babaların etkileşimli hikâye kitabı okumalarının önemi. *Başkent University Journal of Education*, 3(2), 156-160.
- Erdoğan, T. (2013). Okul öncesi dönemde okuma yazmaya hazırlık. İçinde T. Erdoğan (Ed.). *İlkokula (ilköğretime) hazırlık ve ilkokul (ilköğretim) programları* (s. 109-131). Ankara: Eğiten Kitap.
- Ergül, C., Akoğlu, G., Sarıca, A. D., Tufan, M. & Karaman, G. (2015). Anasınıflarında gerçekleştirilen birlikte kitap okuma etkinliklerinin etkileşimli kitap okuma bağlamında incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 603-619.
- Ergül, C., Akoğlu, G., Demir, E., Akçamuş Ökçün, M. Ç., & Bahap Kudret, Z. (2019). 5 Yaş Grubu Çocukların Dil, Erken Okuryazarlık ve Bilişsel Becerilerinin Gelişimsel Profili ve Okuma Becerilerini Yordama Gücü: 3 Yıllık Boylamsal Bir Çalışma.
- Ergül, C., Sarıca, A. D., & Akoğlu, G. (2016). Etkileşimli kitap okuma: Dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yöntem. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(2), 193-206.
- Ezell, H. K., & Justice, L. M. (2005). Shared storybook reading: Building young children's language & emergent literacy skills. PH Brookes Pub..
- Feyman Gök, N. (2013). Anaokullarında erken okuryazarlık çevresinin değerlendirilmesi ve sınıf ortamının çocukların erken okuryazarlık davranışlarına etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Francis, D. J., Shaywitz, S. E., Stuebing, K. K., Shaywitz, B. A., & Fletcher, J. M. (1996). Developmental lag versus deficit models of reading disability: A longitudinal, individual growth curves analysis. *Journal of Educational Psychology*, 88(1), 3.
- Gengeç, H., & Aygürt, Ş. (2023). Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme ve Müdahale Araçlarının İncelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 59-71.

- Girgin, Ü. (2003). Okumaya hazırlık etkinlikleri. İçinde S. Topbaş (Ed.). Çocukta dil ve kavram gelişimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Gleason, J. B. (2005). The development of language, 6/e.
- Goble, P., Hanish, L. D., Martin, C. L., Eggum-Wilkens, N. D., Foster, S. A. & Fabes, R. A. (2016). Preschool contexts and teacher interactions: Relations with school readiness. *Early education and development*, 27(5), 623-641. <https://doi.org/10.1080/10409289.2016.1111674>
- Gökkuş, İ. (2016). Erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde ses bilgisi farkındalık programının etkisi (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Greene Brabham, E., & Lynch-Brown, C. (2002). Effects of teachers' reading-aloud styles on vocabulary acquisition and comprehension of students in the early elementary grades. *Journal of educational psychology*, 94(3), 465.
- Griffith, P. L., Beach, S. A., Ruan, J., & Dunn, L. (2008). Literacy for young children: A guide for early childhood educators. Thousands Oaks, CA: Corwin Press.
- Güldenöglü, B., Kargın, T., Gengeç, H., & Gürbüz, M. (2019). Okuma Surecinde Dil Temelli Becerilerin Önemi: Dil-Okuma İlişisine Yönelik Bulgular. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 1(1), 1-27.
- Güldenöglü, B., Kargın, T., & Ergül, C. (2016). Sesbilgisel farkındalık becerilerinin okuma ve okuduğunu anlama üzerindeki etkisi: Boylamsal bir çalışma. *İlköğretim Online*, 15(1).
- Hart, B., & Risley, T. R. (2003). The early catastrophe: The 30 million word gap by age 3. *American Educator*, 27(1), 4-9.
- Hayiou-Thomas, M. E., Harlaar, N., Dale, P. S., & Plomin, R. (2010). Preschool speech, language skills, and reading at 7, 9, and 10 years: Etiology of the relationship. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 53 (2), 311-332.
- Heavyside, S., Farris, E. & Carpenter, J. M. (1993). Public school kindergarten teachers' views on children's readiness for school. US Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, National Center for Education Statistics.
- Hindman, A. H., Skibbe, L. E., Miller, A., & Zimmerman, M. (2010). Ecological contexts and early learning: Contributions of child, family, and classroom factors during Head Start, to literacy and mathematics growth through first grade. *Early childhood research quarterly*, 25(2), 235-250.
- Ho, C. A. (2011). Major Developmental Characteristics of Children's Name Writing and Relationships with Fine Motor Skills and Emergent Literacy Skills. Doctoral Dissertation, The University of Michigan, Ann Arbor-USA.
- Honig, A. S. (2007). Oral language development. *Early Child Development and Care*, 177(6-7), 581-613.
- Honig, A. S. (2017). Language insights for caregivers with young children. *Early Child Development and Care*, 187 (3-4), 527-541.[doi:10.1080/03004430.2016.1263917](https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1263917)
- Hsieh, W. Y., Hemmeter, M. L., McCollum, J. A. & Ostrosky, M. M. (2009). Using coaching to increase preschool teachers' use of emergent literacy teaching strategies. *Early Childhood Research Quarterly*, 24, 229-247.
- Huebner, C. E., & Payne, K. (2010). Home support for emergent literacy: Follow-up of a community-based implementation of dialogic reading. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31(3), 195-201.
- Jalongo, M. R. (2013). Early childhood language arts. (6. bs.). Boston: Pearson.
- Juel, C. (1988). Learning to read and write—a longitudinal-study of 54 children from 1st through 4th grades. *Journal of Educational Psychology*, 80(4), 437-447
- Justice, L. M., Chen, J., Tambyraja, S., & Logan, J. (2018). Increasing caregivers' adherence to an early-literacy intervention improves the print knowledge of children with language impairment. *Journal of autism and developmental disorders*, 48, 4179-4192.
- Justice, L. M. & Pullen, P. C. (2003). Promising interventions for promoting emergent literacy skills: Three evidence-based approaches. *Topics in Early Childhood Special Education*, 23(3), 99-113.
- Justice, L.M. & Sofka, A.E. (2010). Engaging children with print: building early literacy skills through quality read-alouds. New York: Guilford Publications, Inc.
- Karaman, G. (2013). Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik çalışması. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Karaman, G. (2015). Erken okuryazarlık becerilerinin tarihsel gelişimi, kuramsal temelleri ve kapsamı. İçinde Z. F. Temel (Ed.), *Dil ve erken okuryazarlık* (s.10-31). Hedef CS.
- Karaman Benli, G. (2021). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İsim Yazma Becerileri: "İşte Benim Harflerim!" Yaşadıkça Eğitim, Cilt 35, Sayı 1, Yıl 2021, s.294-310.
- Karaman, S., & İvrendi, A. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının matematik becerileri ile onların sosyo-demografik özellikleri ve sosyo-dramatik oyunları arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 40(177), 313-326.
- Kargın, T., Ergül, C., Büyüköztürk, Ş., & Güldenoğlu, B. (2015). Anasınıfı çocuklarına yönelik Erken Okuryazarlık Testi (EROT) geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16(03), 237-270.
- Kargın, T., Güldenoğlu, B. & Ergül, C. (2017). Anasınıfı Çocuklarının Erken Okuryazarlık Beceri Profili: Ankara Örneklemini. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(01), 61-87.
- Kirby, J.R., Desrochers, A., Roth, L., & Lai, S.S. (2008). Longitudinal predictors of word reading development. *Canadian Psychology/psychologie canadienne*, 49 (2), 103-110.
- Kitson, L., Fletcher, M., & Kearney, J. (2007). Continuity and change in literacy practices: A move towards multiliteracies. *The Journal of Classroom Interaction*, 41/42(2/1), 29-41.
- Kurudayıoğlu, M., & Tüzel, A. G. M. S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük bilimi araştırmaları*, 28, 283-291.
- Levey, S. & Polirstok, S. (2010). *Language development: understanding language diversity in the classroom*. Sage Publication.
- Laçın, E., (2020). Sınıflarında özel gereksinimli çocuk olan okul öncesi öğretmenlerinin erken okuryazarlık bilgi düzeylerinin incelenmesi. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Levin, I., De Vries, A., Aram, D. & Bus, A. (2005). Writing starts with own name writing: From scribbling to conventional spelling in Israeli and Dutch children. *Applied Psycholinguistics*, 26, 463-477.
- Liu, C., Georgiou, G. K., & Manolitsis, G. (2018). Modeling the relationships of parents' expectations, family's SES, and home literacy environment with emergent literacy skills and word reading in Chinese. *Early Childhood Research Quarterly*, 43, 1-10.
- Lipka, O., Lesaux, N. K., & Siegel, L. S. (2006). Retrospective analyses of the reading development of grade 4 students with reading disabilities: Risk status and profiles over 5 years. *Journal of Learning Disabilities*, 39(4), 364-378.
- Lonigan, C. J., Allan, N. P., & Lerner, M. D. (2011). Assessment of preschool early literacy skills: Linking children's educational needs with empirically supported instructional activities. *Psychology in the Schools*, 48(5), 488-501.
- Lonigan, C. J., Anthony, J. L., Bloomfield, B. G., Dyer, S. M. & Samwel, C. S. (1999). Effects of two shared-reading interventions on emergent literacy skills of at-risk preschoolers. *Journal of Early Intervention*, 22(4), 306-322.
- Lonigan, C. J., Burgess, S. R., & Anthony, J. L. (2000). Development of emergent literacy and early reading skills: Evidence from a latentvariable longitudinal study. *Developmental Psychology*, 36, 596-613. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.36.5.596>
- Marjanović-Umek, L., Fekonja-Peklaj, U., Sočan, G., & Tašner, V. (2015). A socio-cultural perspective on children's early language: a family study. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(1), 69-85.
- McIlraith, A. L. (2018). Predicting word reading ability: A quantile regression study. *Journal of Research in Reading*, 41, 79-96. <https://doi.org/10.1111/1467-9817.12089>
- Meisels, S. J., & Piker, R. A. (2001). *An analysis of early literacy assessments used for instruction*. Ann Arbor, MI: Center for the Improvement of Early Reading Achievement.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli okul öncesi eğitim programı. Ankara: Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Missall, K., Reschly, A., Betts, J., McConneil, S., Heistad, D., Pickart, M., Sheran, C., & Marston, D. (2007). Examination of the predictive validity of preschool early literacy skills, *School Psychology Review*, 36(3), 433-452.

- Murphy, M. M. (2007). Enhancing print knowledge, phonological awareness, and oral language skills with at-risk preschool children in Head Start classrooms. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Nebraska, Lincoln.
- Muter, V., Hulme, C., Snowling, M. J., & Stevenson, J. (2004). Phonemes, rimes, vocabulary, and grammatical skills as foundations of early reading development: Evidence from a longitudinal study. *Developmental Psychology*, 40, 665–681. <http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.40.5.665>
- Nathan, L., Stackhouse, J., Goulandris, N., & Snowling, M. J. (2004). The development of early literacy skills and children with speech difficulties: A test of the “critical age hypothesis.” *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47, 337–391.
- National Institute of Child Health & Human Development. (2006). Infant–mother attachment classification: Risk and protection in relation to changing maternal caregiving quality. *Developmental Psychology*, 42(1), 38–58.
- Nelson, J. R., Benner, G. J., & Gonzalez, J. (2005). An investigation of the effects of a prereading intervention on the early literacy skills of children at risk of emotional disturbance and reading problems. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 13(1), 3–12.
- Neuman, S. B. (2014). Explaining and understanding early literacy. *Investigaciones Sobre Lectura*, (2), 7–14.
- Neuman, S. B., & Dickinson, D. K. (2002). *Handbook of early literacy development*. New York: Guilford Publication.
- Neuman, S. B., & Dickinson, D. K. (2018). *Erken Okuryazarlık Araştırmaları El Kitabı*. G. Akoğlu, C. Ergül, G. Akoğlu, & C. Ergül (Çev.) Ankara: Nobel Yayınevi.
- Neuman, S. B. & Dwyer, Julie (2009). Missing in Action: Preschool Vocabulary Education. *Reading Teacher* 62(5). <http://hdl.handle.net/2027.42/88009>.
- Neumann, M. M. (2016). A socioeconomic comparison of emergent literacy and home literacy in Australian preschoolers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(4), 555–566.
- Oakhill, J.V. & Cain, K. (2012). Precursors of Reading Ability in Young Readers: Evidence from a Four-Year Longitudinal Study. *Scientific Studies of Reading*, 16, 91–121. <https://doi.org/10.1080/1088438.2010.529219>.
- O'Connor, R. E., & Jenkins, J. R. (1999). The prediction of reading disabilities in kindergarten and first grade. *Scientific Studies of Reading*, 3, 159–197. https://doi.org/10.1207/s1532799xssr0302_4
- Oğuz Haçat, S., & Demir, F. B. (2019). Eğitim Alanında Okuryazarlık Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Analizi. *Journal of Anatolian Cultural Research (JANCR)*, 3(2), 116–145.
- Özbek, S., Yurtal, F., & Deretarla Gül, E. (2025). Okul Öncesi Öğretmenlerin Erken Okuryazarlık Uygulamaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(1), 51–65. <https://doi.org/10.16916/aded.1537636>.
- Özen Altıncaynak, Ş. (2019). Okul Öncesi Dönemde Erken Okuryazarlık Becerilerinin Gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 37–49.
- Parpucu, N. (2016). Seslerin renkli dünyası programının okul öncesi çocukların fonolojik farkındalık becerileri üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Paris, S. G. (2011). Developmental differences in early reading skills. In S. B. Neuman and D. K. Dickinson (Eds.), *Handbook of early literacy research* (pp.228–241). New York. London: The Guilford Press.
- Peeters, M., Verhoeven, L., de Moor, J., & Van Balkom, H. (2009). Importance of speech production for phonological awareness and word decoding: The case of children with cerebral palsy. *Research in developmental disabilities*, 30(4), 712–726. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2008.10.002>.
- Pellegrini, A. D., & Galda, L. (1990). Children's play, language, and early literacy. *Topics in Language Disorders*, 10(3), 76–88.
- Piasta, S. B., Petscher, Y., & Justice, L. M. (2012). How many letters should preschoolers in public programs know? The diagnostic efficiency of various preschool letter-naming benchmarks for predicting first-grade literacy achievement. *Journal of Educational Psychology*, 104(4), 954–958.
- Reese, E., Cox, A., Harte, D., & McAnally, H. (2003). Diversity in adults' styles of reading books to children. In *On reading books to children* (pp. 49–68). Routledge.
- Rhyner, P. M., Haebig, E. K., & West, K. M. (2009). Understanding frameworks for the emergent literacy stage. *Emergent literacy and language development: Promoting learning in early childhood*, 5–35.

- Robbins, C., & Ehri, L. C. (1994). Reading storybooks to kindergartners helps them learn new vocabulary words. *Journal of Educational Psychology*, 86(1), 54.
- Rosenkoetter, S., & Barton, L. R. (2002). Bridges to literacy: Early routines that promote later school success. *Zero to Three*, 22(4), 33-38.
- Roskos, K., & Neuman, S. B. (1998). Play as an opportunity for literacy. In O. N. Saracho & B. Spodek (Eds.), *Multiple perspectives on play in early childhood education* (pp. 100-115). State University of New York Press.
- Runnion, E., & Gray, S. (2019). What clinicians need to know about early literacy development in children with hearing loss. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 50(1), 16-33.
- San, Bayhan, P. & Artan, İ. (2011). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Saracho, O. N., & Spodek, B. (2010). Parents and children engaging in storybook reading. *Early Child Development and Care*, 180 (10), 1379-1389.
- Sarıca, A. D. (2016). Etkileşimli kitap okuma programı (EKOP): kuramsal temelleri. İçinde C. Ergül (Ed.), *Dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkileşimli kitap okuma programı (EKOP)* (s.1-18). Ankara: Eğitim Kitap.
- Sawyer, B. E., Justice, L. M., Guo, Y., Logan, J. A., Petrill, S. A., Glenn Applegate, K., ... & Pentimonti, J. M. (2014). Relations among home literacy environment, child characteristics and print knowledge for preschool children with language impairment. *Journal of Research in Reading*, 37(1), 65-83.
- Schuele, C. M., Skibbe, L. E., & Rao, P. K.S. (2007). Assessing phonological awareness. In K. L. Pence (Ed.), *Assessment in emergent literacy* (pp. 275-327). San Diego, Oxford, Brisbane: Plural Publishing Inc.
- Senechal, M., & Cornell, E. H. (1993). Vocabulary acquisition through shared reading experiences. *Reading research quarterly*, 360-374.
- Senechal, M., & LeFevre, J. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: A 5-year longitudinal study. *Child Development*, 73, 445-460.
- Shanahan, T., Cunningham, A., Escamilla, K. C., Fischel, J., Landry, S., Lonigan, C., ... & Strickland, D. (2009). Developing early literacy, a report of the national early literacy panel: A scientific synthesis of early literacy development and implications for intervention. Jessup, Maryland: National Institute for Literacy. Retrieved, 29.
- Slavin, R. E. & Chambers, B. (2017). Evidence-based reform: Enhancing language and literacy in early childhood education. *Early Child Development and Care*, 187 (3- 4), 778-784. doi:10.1080/03004430.2016.1211121.
- Snow, C. E., Burns, M. S., & Griffin, P. (1998). Preventing reading difficulties in young children. National Academy Press.
- Soderman, A. K., Gregory, K.M., & McCarty, L.T. (2005). *Scaffolding emergent literacy*. United States of America: Pearson Education.
- Sonnenschein, S., Brody, G. & Munsterman, K. (1996). The Influence of Family Beliefs and Practices on Children's Early Reading Development. L. Baker, P. Afflerbach, and D. Reinking (Eds.), *Developing engaged readers in school and home communities* (pp. 3-20). New Jersey: Erlbaum.
- Spira, E. G., Bracken, S.S., & Fischel, E.J. (2005). Predicting improvement after first-grade reading difficulties: The effects of oral language, emergent literacy, and behavior skills. *Developmental Psychology*, 41, 225-234.
- Stanovich, K. E., Nathan, R. G., & Vala-Rossi, M. (1986). Developmental changes in the cognitive correlates of reading ability and the developmental lag hypothesis. *Reading research quarterly*, 267-283.
- Stegelin, D. A. (2002). Early Literacy Education: First Steps Toward Dropout Prevention. *Effective Strategies for School Improvement and Dropout Prevention*.
- Stevenson, J., & Fredman, G. (1990). The social environmental correlates of reading ability. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 31 (5), 681-698.
- Storch, S. A., & Whitehurst, G. J. (2001). The role of family and home in the literacy development of children from low-income backgrounds. *New directions for child and adolescent development*, 92, 53-72.
- Strickland, D., & Riley-Ayers, S. (2006). Early literacy: Policy and practice in the preschool years. In E. Frede & W. Barnett (Eds.), *Preschool policy brief* (Vol. 10, pp. 1-12). New Brunswick, NJ: National

- Institute for Early Education Research. Retrieved from http://nieer.org/resources/policy_briefs/10.pdf
- Suggate, S., Schaughency, E., McAnally, H., & Reese, E. (2018). From infancy to adolescence: The longitudinal links between vocabulary, early literacy skills, oral narrative, and reading comprehension. *Cognitive Development*, 47, 82–95.
- Sulzby, E., & Teale, W. (1991). Emergent literacy. *Handbook of reading research*, 2, 727-757.
- Sylvia, K., Chan, L. S., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggard, B. (2011). Emergent literacy environments: Home and pre-school influences on children's literacy development. S. B. Neuman ve D. K. Dickinson (Eds.). *Handbook of early literacy research* (pp. 97-117). New York: Guilford Press.
- Şar, G. (2013). Dissoi Logoi üzerine bir inceleme. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek, Ö. (2011). 60-72 aylık çocukların yazı farkındalığı ve yazmaya hazırlık becerilerinin gelişiminde okuma yazmaya hazırlık programının etkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Teale, W. H. (1987). Emergent literacy: Reading and writing development in early childhood. In *Annual yearbook of the National Reading Conference*, Chicago, IL: National Reading Conference.
- Teale, W. H. and Sulzby, E. (1986). Emergent literacy as a perspective for examining how young children become writers and readers. W. H. Teale and E. Sulzby (Ed.) içinde, *Emergent literacy: Writing and reading* (s. vii–xxv). Norwood, NJ: Ablex.
- Tompkins, G. E. (2003). *Literacy in the 21st century* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
- Towson, J. A., Fettig, A., Fleury, V. P., & Abarca, D. L. (2017). Dialogic reading in early childhood settings: A summary of the evidence base. *Topics in Early Childhood Special Education*, 37(3), 132-146.
- Trivette, C. M., & Dunst, C. J. (2007). Relative effectiveness of dialogic, interactive, and shared reading interventions. *CELL Reviews: Center for Early Literacy Learning*, 1(2), 1-12.
- Troia, G. A., Roth, F. P., & Graham, S. (1998). *An Educator's Guide to Phonological Awareness: Measures and Intervention Activities for Children*. Focus on exceptional children, 31(3).
- Tsai, C. L., Wilson, P. H., & Wu, S. K. (2008). Role of visual- perceptual skills (non-motor) in children with developmental coordination disorder. *Human Movement Science*, 27, 649-664.
- Tuğluk, İ. H., Kök, M., Koçyiğit, S., Kaya, H. İ. & Gençdoğan, B. (2008). Okul öncesi öğretmenlerinin okuma-yazma etkinliklerini uygulamaya ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 72-81.
- Tunmer, W. E., & Chapman, J. W. (2012). Does set for variability mediate the influence of vocabulary knowledge on the development of word recognition skills? *Scientific Studies of Reading*, 16(2), 122–140.
- Türköz, H. K., Burak, Y., & Ahmetoğlu, E. (2024). Okul Öncesi Öğretmenlerin Erken Okuryazarlık Bilgileri ile Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına İlişkin Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 12(1), 27-45.
- Uslu, E., I., Tastekin, E. & Turan, F. (2016). Erken Okuryazarlık Becerilerinin Müdahalesinde Okuryazarlık Açısından Zenginleştirilmiş Oyun, Uluslararası Katılımlı 3. Ulusal Disiplinler arası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
- Uyanık Aktulun, Ö. & Yazıcı Arıcı, E. (2022). Erken Okuryazarlık Becerilerinin Gelişiminde Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanımı. *Unika Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 385-398.
- Ünal Gezer, M. (2024). Filizlenen Çift Dillilik Gelişimi ve Çift Dilli Okuryazarlık Eğitiminde Teknoloji Entegrasyonu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 767-797.
- Üstün, E. (2007). Okul öncesi çocuklarının okuma yazma becerilerinin gelişimi. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Vickerius, M., & Sandberg, A. (2006). The significance of play and the environment around play. *Early Child Development and Care*, 176, 207–217.
- Vukelich, C., Christie, J. & Enz, B. (2012). *Helping young children learn language and literacy*. (3. bs.). Boston: Pearson Education Inc.
- Warmington, M., & Hulme, C. (2012). Phoneme awareness, visual-verbal paired-associate learning, and rapid automatized naming as predictors of individual differences in reading ability. *Scientific*

- Studies of Reading, 16 (1), 45-62.
- Weigel, D. J., Lowman, J. L. & Martin, S. S. (2007). Language development in the years before school: A comparison of developmental assets in home and child care settings. *Early Child Development and Care*, 177(6-7), 719-734.
- Weigel, D. J., Martin, S. S. & Lowman, J. L. (2017). Assessing the early literacy skills of toddlers: the development of four foundational measures. *Early Child Development and Care*, 187 (3-4), 744-755. doi:10.1080/03004430.2016.1236089.
- Wesseling, P. B., Christmann, C. A., & Lachmann, T. (2017). Shared book reading promotes not only language development, but also grapheme awareness in German kindergarten children. *Frontiers in Psychology*, 8, 364.
- Whitehurst, G. J. & Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848-872.
- Whitehurst, G. J., Epstein, J. N., Angell, A. L., Payne, A. C., Crone, D. A., & Fischel, J. E. (1994). Outcomes of an emergent literacy intervention in Head Start. *Journal of Educational Psychology*, 86(4), 542-555.
- Whitehurst, G. J., & Lonigan, C. J. (2001). Emergent literacy: Development from prereaders to readers. *Handbook of early literacy research*, 1, 11-29.
- Wildová, R. (2014). Innovations in handwriting literacy development as a psycho-didactic issue. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 114, 816-825.
- Wildova, R., & Kropáčková, J. (2015). Early childhood pre-reading literacy development. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 878-883.
- Wright, C.Z. & Dunsmuir, S. (2019) The effect of storytelling at school on children's oral and written language abilities and self-perception. *Reading & Writing Quarterly*, 35(2), 137-153.
- Wortham, S.C. (2009). *Early childhood curriculum: Developmental bases for learning and teaching*. (5. bs.). New Jersey, Columbus, Ohio: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Yıkımsı, E. C., & Özbey Gökçe, F. (2024). Türkiye'de Özel Eğitim Alanında Yapılan Erken Okuryazarlık Araştırmalarının İncelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 6(1), 105-135.
- Yopp, H. K., & Yopp, R. H. (2000). Supporting phonemic awareness development in the classroom. *The Reading Teacher*, 54(2), 130-143.
- Zhang, H., & Alex, N. K. (1995). Oral Language Development across the Curriculum, K-12. *ERIC Digest*.
- Zucker T. A., Ward A. E. & Justice L. M. (2009). Print Referencing During Read Alouds: A Technique for Increasing Emergent Readers' Print Knowledge. *The Reading Teacher*, 63(1): 62-72.

DİL GELİŞİMİNİN DESTEKLENMESİ

Meryem ÖZDEMİR ¹
Şule ERDEN ÖZCAN ²

GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocukların tüm gelişim alanlarının yanı sıra dil gelişimi açısından da oldukça önemlidir. Dil gelişiminde önemli gelişmelerin yaşandığı bu dönemde çocukların kelime dağarcıkları gelişirken, sözel ifadelerin uzunluğu ve karmaşıklığı da artmaktadır (Biemiller, 2015). Bununla birlikte okuma ve yazmaya temel oluşturacak dil becerileri de kazanmaktadırlar (Dickinson ve Porche, 2011; Kendeou vd., 2009; National Research Council [NRC], 2000). Dil becerileri, gelişim alanlarının birçoğunu etkilemektedir (Vultmer vd., 2021). Örneğin dil becerileri çocukların düşündüklerini, hissettiklerini ve kim olduklarını ifade edebilmelerine ve başkalarının dünyalarını ifade edip, anlayabilmelerine, yeni kavramlar öğrenmelerine (Vygotsky, 1962), duygularını düzenleyebilmelerine (Cole vd., 2010; Rose vd., 2018) ve kimlik gelişimlerine (Salomone, 2010) yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda dil becerileri, öğrenilenlerin zihinde tutulmasını kolaylaştırır (Vygotsky, 1962), yeni fikirlerin anlamını ifade etmeyi ve bunları önceden var olan bilgilere entegre etmeyi sağlamaktadır (Leseman vd., 2001; Littleton ve Mercer, 2013; Rogoff, 1998). Üstelik okul öncesi dönemde dil becerilerinin geliştirilmesi çocukların erken okuryazarlık becerilerinin kazanımı için kritik bir rol oynamaktadır (Kendeou vd., 2009; Storch ve Whitehurst, 2002).

¹ Öğr. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, ozdemirmeryem1983@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-8591-0024

² Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, sule.erden@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-8748-1166

KAYNAKLAR

- Aksan, Z., ve Çelikler, D. (2016). Dramatizasyon yöntemi ile okul öncesi çocuklara fen konularının öğretilmesine yönelik etkinlikler oluşturulması/preparing activities for teaching science subjects to pre-school children through dramatization method. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 108-122.
- Aksoy, Ö. ve Erden Özcan, Ş. (2023). Erken çocukluk bilim eğitiminde farklı öğrenme ortamları. M. M. Yılmaz ve A. Sığırtaç (Eds.), *Erken çocuklukta bilim eğitimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akyüz, E. (2023). Bir okuma deneyimi olarak elektronik çocuk kitapları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (Özel Sayı 1 (Cumhuriyetin 100. Yılına), 785-801.
- Anderson, D. R., Huston, A. C., Schmitt, K. L., Linebarger, D. L., Wright, J. C., ve Larson, R. (2001). Early childhood television viewing and adolescent behavior: The recontact study. *Monographs of the society for Research in Child Development*, i-154.
- Anderson, D., Lucas, K. B., ve Ginns, I. S. (2003). Theoretical perspectives on learning in an informal setting. *Journal of research in science teaching*, 40(2), 177-199.
- Anderson-McNamee, J. K. ve Bailey, S. J. (2010). The importance of play in early childhood development. *Montana State University Extension*, 4(10), 1-4.
- Aral, N., Baran, G., Alisinanoğlu, F., Aktaş Arnas, Y., Gürsoy, E., ve Köksal Akyol, A. (1999). Beş altı yaş grubu çocuklarda yaratıcı drama eğitiminin alıcı dil gelişimine etkisi. *Çağdaş Drama Derneği Bülteni*, 3(4), 10-13.
- Aral, N., Gürsoy, F., ve Aysu, B. (2018, Mayıs). Gelişimsel izlem ve destek sürecinde eğitimcilerin karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri. S. Uyar (Başkan) *Uluslararası Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Sempozyumu*. Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Alanya.
- Ataseven, H. (2019). *Dil gelişimini destekleyici oyun etkinlikleri programının 5-6 yaş grubu mülteci çocukların dil gelişimlerine ve günlük yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Aylaz, B. (2018). *Okul öncesi dönemdeki çocuklarda müzik eğitimi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- Babaç, E. E. ve Yıldız, G. (2018). Dil gelişiminde müziğin yeri. *Fine Arts*, 13(3), 10-22.
- Baker, S.K., Simmons, D.C. ve Kameenui, E.J. (1998) Vocabulary acquisition: Research Bases. D.C. Simmons ve E.J. Kameenui (Ed.), *What reading research tells us about children with diverse learning needs: basics and bases*, içinde (s. 183–217). Lawrence Erlbaum, Mahwah, NJ.
- Baldwin, P. ve Hendy, L. (1996). *The drama book*. London: Collins Educational.
- Banai, K. ve Ahissar, M. (2013). Musical experience, auditory perception and reading-related skills in children. *PLoS One*, 8(9), e75876.
- Barr, R., Kirkorian, H., Coyne, S., ve Radesky, J. (2024). *Early childhood and digital media*. Cambridge University Press.
- Beals, D. E., DeTemple, J. M., ve Dickinson, D. K. (1994). Talking and listening that support early literacy development of children from low-income families. D. K. Dickinson (Ed.), *Bridges to literacy: Children, families and schools* içinde (s. 19–40). Oxford, UK: Blackwell.
- Bennett, K. K., Weigel, D. J. ve Martin, S. S. (2002). Children's acquisition of early literacy skills: Examining family contributions. *Early Childhood Research Quarterly*, 17(3), 295–317.
- Berk, L. E. (2018). *Bebekler ve çocuklar* (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev.). Nobel Akademik
- Biemiller, A. (2015). Language and reading development. B. Spooner ve M. Spender (Ed.), *The routledge handbook of psychology and language development* içinde (s. 239-253). Routledge.
- Biemiller, A. ve Boote, C. (2006). An effective method for building meaning vocabulary in primary grades. *Journal of Educational Psychology*, 98(1), 44–62. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.98.1.44>
- Bilton, H. (2010). *Outdoor learning in the early years: management and innovation*. Oxon: Routledge.
- Bolat, E. Y. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin müzik etkinlikleri konusundaki görüşlerinin belirlenmesi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 6(35), 2073-2096.
- Bornstein, M. H. ve Haynes, O. M. (1998). Vocabulary competence in early childhood: Measurement, latent construct, and predictive validity. *Child Development*, 69(3), 654-671.
- Bostan Sarioğlu, A. ve Küçüközer, H. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme or-

- amları ile ilgili görüşlerinin araştırılması. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi* 2(1), 1-15.
- Bowman, B. (2014). The word gap and the common core. <https://www.youtube.com/watch?v=WOT-ow-grd3Y>.
- Bus, A. G., Neuman, S. B. ve Sriraman, B. (2008). *Multimedia and literacy development: Improving achievement for young learners*. New York, NY: Routledge.
- Bus, A. G., Van IJzendoorn, M. H. ve Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65(1), 1-21. <https://doi.org/10.3102/00346543065001001>
- Cabell, S. Q., Justice, L. M., McGinty, A. S., DeCoster, J. ve Forston, L. D. (2015). Teacher-child conversations in preschool classrooms: Contributions to children's vocabulary development. *Early Childhood Research Quarterly*, 30, 80-92. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2014.09.004>
- Cameron-Faulkner, T., Melville, J. ve Gattis, M. (2018). Responding to nature: Natural environments improve parent-child communication. *Journal of Environmental Psychology*, 59, 9-15. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2018.08.008>
- Can Yaşar, M., & Aral, N. (2011). Türkiye'de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(22), 70-90.
- Cengiz, Ö. (2013). Türk annelerinin çocuklarına kitap okurken kullandıkları dil. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 97-114.
- Ceran, E., Çaltık Yılmaz, A., Tiftik, E., Sönmez, S. ve Günbey, S. (2018). Dört Yaş Altı Çocuklarda Televizyon İzlemenin Dil Gelişimi Üzerine Etkisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatrics/Türkiye Klinikleri Pediatri Dergisi*, 27(2), 51-58.
- Cevher Kalburan, N. (2011). *Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve sanat*. Eğiten Kitap.
- Chen Hafteck, L., Mang, E., Welch, F. G. ve McPherson, G. E. (2018). Music and language in early childhood development and learning. G. McPherson ve G. Welch (Ed.), *Music Learning and Teaching in Infancy, Childhood, and Adolescence* içinde (s. 40-57). New York: Oxford University Press.
- Chera, P. ve Wood, C. (2003). Animated multimedia 'talking books' can promote phonological awareness in children beginning to read. *Learning and Instruction*, 13(1), 33-52. [https://doi.org/10.1016/S0959-4752\(01\)00035-4](https://doi.org/10.1016/S0959-4752(01)00035-4)
- Chomsky, C. (1972). Stages in language development and reading exposure. *Harvard Educational Review*, 42(1), 1- 33. <https://doi.org/10.17763/haer.42.1.h78l676h28331480>
- Chung, F. (2019). Interdisciplinary play-based approach in early childhood music education. *European Perspectives On Music Education*, 8, 113-122.
- Clements, D. H. ve Sarama, J. (2003). Strip mining for gold; research and policy in educational technology-a response to fool's gold. *Educational Technology Review*, 11(1), 7-69.
- Cole, P. M., Armstrong, L. M. ve Pemberton, C. K. (2010). The role of language in the development of emotion regulation. S. D. Calkins ve M. A. Bell (Ed.), *Child Development at the Intersection of Emotion and Cognition* içinde, (s. 59-77). American Psychological Association.
- Cooley, S. J., Holland, M. J. G., Cumming, J., Novakovic, E. G. ve Burns, V. E. (2014). Introducing the use of a semi-structured video diary room to investigate students' learning experiences during an outdoor adventure education groupwork skills course. *Higher Education*, 67, 105-121. <https://doi.org/10.1007/s10734-013-9645-5>
- Cunningham, A. E. ve Zibulsky, J. (2011). Tell me a story: Examining the benefits of reading. S. B. Neuman ve D. K. Dickinson (Ed.), *Handbook of early literacy research* içinde (s.397-411). New York: Guilford Press.
- Çakmak, A. ve Elibol, F. (2015). *Çocuk ve oyun*. Vize Yayıncılık.
- Çelen Yoldaş, T. ve Özmert, E. N. (2021). Communicative environmental factors including maternal depression and media usage patterns on early language development. *Maternal and Child Health Journal*, 25(6), 900-908. <https://doi.org/10.1007/s10995-021-03125-3>
- Çelik, S. B. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin müzik eğitimi hakkında görüşlerinin incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 6(25), 543-554.
- Dalgın, M. ve Sözbir, S. A. (2019). Okul Öncesi Dönem Müzik Etkinliklerinde Uygulanan Yöntem, Teknik ve Yaklaşımlar. *Fine Arts*, 14(1), 39-59.
- de Jong, M. T. Ve Bus, A. G. (2003). How well suited are electronic books to supporting literacy?. *Journal of Early Childhood Literacy*, 3(2), 147-164.

- De Temple, J. ve Snow, C. E. (2003). Learning words from books. A. van Kleeck, S. A. Stahl ve E. B. Bauer (Ed.) *Center for improvement of early reading achievement, CIERA. On reading books to children: Parents and teachers içinde* (s. 16-36). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- De Wilde, V., Brysbaert, M. ve Eyckmans, J. (2020). Learning English through out-of-school exposure. Which levels of language proficiency are attained and which types of input are important?. *Bilingualism: Language and Cognition*, 23(1), 171-185.
- Debaryshe, B. D. (1993). Joint picture-book reading correlates of early oral language skill. *Journal of Child Language*, 20(2), 455-461.
- DeLoache, J. S. ve DeMendoza, O. A. (1987). Joint picturebook interactions of mothers and 1½-year-old children. *British Journal of Developmental Psychology*, 5(2), 111-123. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835X.1987.tb01047.x>
- Demetras, M. J., Post, K. N. ve Snow, C. E. (1986). Feedback to first language learners: The role of repetitions and clarification questions. *Journal of Child Language*, 13(2), 275-292.
- Demirel Uzun, F. (2019). *Okul öncesi çocuklarına yönelik etkileşimli elektronik kitaplar için tasarım kurallarının belirlenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi
- Dickinson, D. K. ve Porche, M. V. (2011). Relation between language experiences in preschool classrooms and children's kindergarten and fourth-grade language and reading abilities. *Child Development*, 82(3), 870-886. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01576.x>
- Dore, R. A., Logan, J., Lin, T. J., Purtell, K. M. ve Justice, L. (2020). Characteristics of children's media use and gains in language and literacy skills. *Frontiers in Psychology*, 11, 2224. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02224>.
- Doty, D. E., Popplewell, S. R., & Byers, G. O. (2001). Interactive CD-ROM storybooks and young readers' reading comprehension. *Journal of Research on Computing in Education*, 33(4), 374-384. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2009.10.003>
- Early, D. M., Iruka, I. U., Ritchie, S., Barbarin, O. A., Winn, D. M. C., Crawford, G. M., ... & Pianta, R. C. (2010). How do pre-kindergarteners spend their time? Gender, ethnicity, and income as predictors of experiences in pre-kindergarten classrooms. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(2), 177-193.
- Ennemoser, M. ve Schneider, W. (2007). Relations of television viewing and reading: findings from a 4-year longitudinal study. *Journal of Educational Psychology*, 99(2), 349-368.
- Erdoğan, N. I. ve Akay, B. (2015). Okul öncesi eğitimde hikâye okuma ve öğretmen sorularının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(36), 34-46.
- Ernst, J. (2014). Early childhood educators' use of natural outdoor settings as learning environments: an exploratory study of beliefs, practices, and barriers. *Environmental Education Research*, 20(6), 735-752
- Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of Science Education And Technology*, 16(2), 171-190.
- Ezell H. K. ve Justice L. M. (2005). *Shared storybook reading*. Baltimore, MD: Brooks Publishing.
- Faber, R. (2017). Dance and early childhood cognition: The Isadora effect. *Arts Education Policy Review*, 118(3), 172-182.
- Falk, J. H. ve Dierking, L. D. (2000). *Learning from museums: Visitors experiences and their making of meaning*. Altamira Press, Walnut Creek, CA
- Ferrara, K., Hirsh Pasek, K., Newcombe, N. S., Golinkoff, R. M. ve Lam, W. S. (2011). Block talk: Spatial language during block play. *Mind, Brain, and Education*, 5(3), 143-151.
- Gest, S. D., Holland-Coviello, R., Welsh, J. A., Eicher-Catt, D. L. ve Gill, S. (2006). Language development subcontexts in Head Start classrooms: Distinctive patterns of teacher talk during free play, mealtime, and book reading. *Early Education and Development*, 17(2), 293-315. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1702_5
- Girolametto, L., Weitzman, E. ve Greenberg, J. (2003). Training day care staff to facilitate children's language. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 12, 299-311. [https://doi.org/10.1044/1058-0360\(2003\)076](https://doi.org/10.1044/1058-0360(2003)076)
- Gonzalez, M. R. (2010). *The effect of interactive ebooks on the reading comprehension of struggling readers and students with reading disabilities* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Walden University.
- Goodsitt, J., Raitan, J. G., & Perlmutter, M. (1988). Interaction between mothers and preschool children

- when reading a novel and familiar book. *International Journal of Behavioral Development*, 11 (4), 489-505. <https://doi.org/10.1177/016502548801100407>
- Gönen, M., Ünüvar, P., Bıçakçı, M., Koçyiğit, S., Orçan, M., Aslan, D., ... ve Özyürek, A. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin dil etkinliklerini uygulama biçimlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 23-40.
- Griffin, E. A., & Morrison, E. J. (1997). The unique contribution of home literacy environment to differences in early literacy skills. *Early Child Development and Care*, 127(1), 233-243.
- Hart, B. ve Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young american children*. Publishing Company.
- Hart, B. ve Risley, T. R. (1996). Meaningful differences in the everyday experience of young American children. *Community Alternatives*, 8, 92-93.
- Healy, J. M. (1998). Understanding TV's effects on the developing brain. *AAP News: The Official News Magazine of the American Academy of Pediatrics*.
- High, P. C., LaGasse, L., Becker, S., Ahlgren, I. ve Gardner, A. (2000). Literacy promotion in primary care pediatrics: Can we make a difference? *Pediatrics* 105, 927-934
- Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., Berk, L. E. ve Singer, D. (2009). *A mandate for playful learning in preschool: Presenting the evidence*. New York: Oxford University Press.
- Hoff, E. (2006). How Social Contexts Support and Shape Language Development. *Developmental Review* 26 (1), 55-88. <https://doi.org/10.1016/j.DR.2005.11.002>
- Huebner, C. E. (2000). Promoting toddlers' language development through community-based intervention. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21 (5), 513-535.
- Huttenlocher, J., Waterfall, H., Vasilyeva, M., Vevea, J. ve Hedges, L. V. (2010). Sources of variability in children's language growth. *Cognitive Psychology*, 61 (4), 343-365. <https://doi.org/10.1016/j.cogpsych.2010.08.002>
- İhmeidih, F. M. (2014). The effect of electronic books on enhancing emergent literacy skills of pre-school children. *Computers & Education*, 79, 40-48. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2014.07.008>
- Isbell, R.T. & Raines S.C. (2003). *Creativity and the arts with young children*. Canada: Thomson Delmar Learning Printed.
- Isikoglu, Erdogan, N., Atan, A., Asar, H., Mumcular, F., Yüce, A., Kırış, M. ve Kilimlioglu Ç. (2016). Examination of parents' and teachers' shared reading activities. *Elementary Education Online*, 15(1), 125-135.
- İlhan, E. K. ve Körükçü, Ö. (2022). Covid-19 pandemi döneminde anne-babaların çocuklarıyla yaptıkları birlikte kitap okuma etkinliklerinin anne-babalar ve çocuklar üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 6(1), 18-40.
- İlter, B. G. (2015). How does technology affect language learning process at an early age?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 199, 311-316.
- İnce, M. ve Özmen, E. (2024). Gelişimsel Gerilik ve Risk Altındaki Çocukların Dil Becerilerini Desteklemeye Yaşanan Zorluklar: Okul Öncesi Öğretmen Görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 3148-3169.
- Jing, M., Ye, T., Kirkorian, H. L., & Mares, M.-L. (2023). Screen media exposure and young children's vocabulary learning and development: A meta-analysis. *Child Development*, 94, 1398-1418. <https://doi.org/10.1111/cdev.13927>.
- Jostad, J., Paisley, K. ve Gookin, J. (2012). Wilderness-based semester learning: Understanding the NOLS experience. *Journal of Outdoor Recreation, Education, and Leadership*, 4, 16-26.
- Justice, L. M. (2002). Word exposure conditions and preschoolers' novel word learning during shared storybook reading. *Reading Psychology*, 23(2), 87-106. <http://doi.org/10.1080/027027102760351016>
- Kairys, S. W., Johnson, C. F. ve Committee on Child Abuse and Neglect. (2002). The psychological maltreatment of children—technical report. *Pediatrics*, 109(4), e68-e68.
- Karras, J. ve Braungart-Rieker, J. M. (2005). Effects of shared parent-infant book reading on early language acquisition. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26(2), 133-148.
- Kendeou, P., van den Broek, P., White, M. J. ve Lynch, J. S. (2009). Predicting reading comprehension in early elementary school: The independent contributions of oral language and decoding skills. *Journal of Educational Psychology*, 101 (4), 765-778. <https://doi.org/10.1037/a0015956>
- Kızıltaş, E. (2009). *Okul öncesi eğitiminde uygulana aile katılım çalışmalarının 5-6 yaş grubu çocukların dil*

- becerilerinin gelişimine etkisi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Korat, O. ve Shamir, A. (2007). Electronic books versus adult readers: Effects on children's emergent literacy as a function of social class. *Journal of Computer Assisted Learning*, 23(3), 248-259.
- Korat, O. ve Shamir, A. (2008). The educational electronic book as a tool for supporting children's emergent literacy in low versus middle SES groups. *Computers & Education*, 50(1), 110-124.
- Korat, O. ve Shamir, A. (2012). Direct and indirect teaching: Using e-books for supporting vocabulary, word reading, and story comprehension for young children. *Journal of Educational Computing Research*, 46(2), 135-152.
- Koutsouvanou, E. (1993). Television and child language development. *International Journal of Early Childhood*, 25(1), 27-32.
- Kristyana, L. N. ve Suharto, S. (2014). Singing as a strategy to enhance the ability to speak for early childhood. *Harmonia: Journal Of Arts Research And Education*, 14(2), 123-130.
- Kultti, A. (2013). Singing as language learning activity in multilingual toddler groups in preschool. *Early Child Development and Care*, 183(12), 1955-1969.
- Kuo, M., Barnes, M. ve Jordan, C. (2022). Do experiences with nature promote learning? Converging evidence of a cause-and-effect relationship. *High-Quality Outdoor Learning*, 47-66.
- Küçük Şahin, İ. ve Tortop, H. S. (2019). Gelişimsel oyun terapisinin okul öncesi dönemde kullanımı. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 6(2), 65-73.
- Küçükkelmas, S. (2020). Yaratıcı drama eğitiminin 60-72 aylık çocukların dikkat gelişimine etkisi [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Labbo, L. D. (2000). Twelve Things Young Children Can Do with A Talking Book in A Classroom Computer Center. *Reading Teacher*, 53(7), 542-546.
- Labbo, L. D., & Kuhn, M. (1998). Electronic symbol making: Young children's computer-related emerging concepts about literacy. D. Reinking, M. McKenna, L. D. Labbo ve R. D. Kieffer (Ed.), *Handbook of literacy and technology* içinde (s. 79-91). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum
- Laçın Şimşek, C. (2011). Okul dışı öğrenme ortamları ve fen eğitimi. C. Laçın Şimşek (Ed.), *Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları* içinde (s.1-23).Pegem Akademi.
- Lehnert, H. J., Köhler, K. ve Benkowitz, D. (2016). *Schulgärten: Anlegen, pflegen, nutzen*. Ulmer.
- Leseman, P. P. M. ve de Jong, P. F. (1998). Home literacy: Opportunity, instruction, cooperation and social-emotional quality predicting early reading achievement. *Reading Research Quarterly*, 33(3), 294-318.
- Leseman, P. P., Rollenberg, L. ve Rispens, J. (2001). Playing and working in kindergarten: cognitive co-construction in two educational situations. *Early Childhood Research Quarterly*, 16(3), 363-384. [https://doi.org/10.1016/S0885-2006\(01\)00103-X](https://doi.org/10.1016/S0885-2006(01)00103-X)
- Liao, Y. C., Chen, P. S., Li, C. H., Tsai, P. H., Jang, J. S., Hsieh, K. C., ... ve Tsao, I. Y. (2020). Development of novel lightweight dual-phase Al-Ti-Cr-Mn-V medium-entropy alloys with high strength and ductility. *Entropy*, 22(1), 74.
- Liberman, Z., Woodward, A. L., Keysar, B., & Kinzler, K. D. (2017). Exposure to multiple languages enhances communication skills in infancy. *Developmental Science*, 20 (1), 1- 11. <https://doi.org/10.1111/desc.12420>
- Linebarger, D. L., Kosanic, A. Z., Greenwood, C. R., & Doku, N. S. (2004). Effects of viewing the television program between the lions on the emergent literacy skills of young children. *Journal of Educational Psychology*, 96(2), 297.
- Linebarger, D. L., Piotrowski, J. T. ve Greenwood, C. R. (2010). Using captioned television as a supplemental literacy tool. *Journal of Research in Reading*, 33(2), 148-167
- Littleton, K. ve Mercer, N. (2013). *Interthinking: Putting talk to work*. Abingdon: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203809433>
- Littleton, K., Wood, C. ve Chera, P. (2006). Interactions with talking books: Phonological awareness affects boys' use of talking books. *Journal of Computer Assisted Learning*, 22(5), 382-390. <http://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2006.00183.x>
- Lonigan, C.J. (2004). Emergent literacy skills and family literacy. Wasik B. H. (Ed.), *Handbook of family literacy* içinde (s.57-82). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lopez, L. M. (2005). A look into the Homes of Spanish-Speaking preschool children. Cohen, J., McAlister, K. T., Rolstad, K. ve MacSwan, J. (Ed.), *ISB4: Proceedings of the 4th international symposium on*

- bilingualism içinde (s. 1378– 1383). Somerville, MA: Cascadilla Press.
- Lykesas, G., Tsapakidou, A., & Tsompanaki, E. (2014). Creative dance as a means of growth and development of fundamental motor skills for children in first grades of primary schools in Greece. *Asian Journal of Humanities and Social Studies* 2(1), (211-218).
- Lyytinen, P., Laakso, M. L. ve Poikkeus, A. M. (1998). Parental contribution to child's early language and interest in books. *European Journal of Psychology of Education*, 13, 297-308.
- Madigan, S., McArthur, B. A., Anhorn, C., Eirich, R., & Christakis, D. A. (2020). Associations between screen use and child language skills: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 174(7), 665–675. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2020.0327>
- Mangır, M. ve İnal, S. (1994). Televizyonun okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkileri. 10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi Yayınlaştırmaları Semineri, 22-25.
- Marinsek, M. ve Denac, O. (2020). The effects of an integrated programme on developing fundamental movement skills and rhythmic abilities in early childhood. *Early Childhood Education Journal*, 48(6), 751-758.
- Mashburn, A. J., Pianta, R. C., Hamre, B. K., Downer, J. T., Barbarin, O. A., Bryant, D., ... & Howes, C. (2008). Measures of classroom quality in prekindergarten and children's development of academic, language, and social skills. *Child Development*, 79(3), 732– 749. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01154.x>
- Massey, S. L. (2004). Teacher–child conversation in the preschool classroom. *Early Childhood Education Journal*, 31(4), 227–231. <https://doi.org/10.1023/B:ECEJ.0000024113.69141.23>
- McCaslin, N. (1990). *Creative drama in the classroom*. California, Players Pres, Inc.
- McInnes, K., Howard, J., Crowley, K. ve Miles, G. (2013). The nature of adult–child interaction in the early years classroom: Implications for children's perceptions of play and subsequent learning behavior. *European Early Childhood Education Research Journal*, 21(2), 268–282.
- Mertol İlgar, Ş. ve Yağmurtaşan, M. (2021). Erken çocukluk döneminde dil gelişiminde aile ve öğretmenin rolü *International Social Sciences Studies Journal*, 7 (82), 1943-1950
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Okul Öncesi Eğitimi Programı, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2024). Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Okul Öncesi Eğitimi Programı, Ankara
- Milli Eğitim Bakanlığı (2024). Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye yüzyılı maarif modeli okul öncesi eğitimi programı, Ankara
- Moerk, E. (1974). Changes in verbal child-mother interactions with increasing language skills of the child. *Journal of Psycholinguistic Research*, 3, 101-116.
- Moerk, E. L. (1976). Processes of language teaching and training in the interactions of mother-child dyads. *Child Development*, 47(4), 1064–1078.
- Møller, S. J. (2015). Imagination, playfulness, and creativity in children's play with different toys. *American Journal of Play*, 7(3), 322–346.
- Moore, C., Angelopoulos, M. ve Bennett, P. (1999). Word learning in the context of referential and salience cues. *Developmental Psychology*, 35(1), 60–68. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.1.60>
- Muslugüme, E. (2016). *Dil gelişimini destekleyici ebeveyn eğitim programının sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının dil gelişimine etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Myers, L. J., Crawford, E., Murphy, C., Aka-Ezoua, E. ve Felix, C. (2018). Eyes in the room trump eyes on the screen: Effects of a responsive co-viewer on toddlers' responses to and learning from video chat. *Journal of Children and Media*, 12(3), 275–294. <https://doi.org/10.1080/17482798.2018.1425889>
- National Research Council. (2000). *Early childhood education: Science, research, and policy*. National Academies Press.
- Nelson, K. (1977). Facilitating children's syntax acquisition. *Developmental Psychology*, 13, 101–107.
- Neuman, S. B., Copple, C. ve Bredekamp, S. (2000). *Learning to read and write: Developmentally appropriate practices for young children*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- Neumann, M. M. ve Neumann, D. L. (2014). Touch screen tablets and emergent literacy. *Early Childhood Education Journal*, 42(4), 231-239.

- Newport, E. L., Gleitman, H. ve Gleitman, L. R. (1977). Mother, I'd rather do it myself: Some effects and non-effects of maternal speech style. C. E. Snow ve C. A. Ferguson (Ed.), *Talking to children: Language input and acquisition* içinde (s. 109-149). Cambridge: Cambridge University Press.
- Nielsen, D.C. ve Friesen, L.D. (2012). A study of the effectiveness of a small-group intervention on the vocabulary and narrative development of at-risk kindergarten children. *Reading Psychology*, 33, 269-299. <https://doi.org/10.1080/02702711.2010.508671>
- Niland, A. (2007). Musical stories: Strategies for integrating literature and music for young children. *Australasian Journal of Early Childhood*, 32(4), 7-11.
- Ormancı, Ü. (2018). *Rehberli araştırma-sorgulama yaklaşımına uygun web destekli fen materyalinin etkililiğinin değerlendirilmesi: Z-kitap örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Özal Göncü, İ. (2010). Okul öncesi eğitimde müzik eğitiminin temel sorunları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 355-362.
- Özen, Ş. (2008). *Okul öncesi eğitim ve aile: anne ve babaların okul öncesi eğitimden beklentileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kafkas Üniversitesi.
- Öztürk, M. (2021). *Okul öncesi eğitim kurumlarında açık yeşil alan kullanımı ve çocuk gelişimi üzerine etkisi: Tuzla-İstanbul örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Pace, A., Alper, R., Burchinal, M. R., Golinkoff, R. M., and Hirsh-Pasek, K. (2019). Measuring success: within and cross-domain predictors of academic and social trajectories in elementary school. *Early Childhood Research Quarterly*, 46, 112-125. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2018.04.001>
- Pace, A., Luo, R., Hirsh-Pasek, K. ve Golinkoff, R. M. (2017). Identifying pathways between socioeconomic status and language development. *Annual Review of Linguistics*, 3, 285-308. <https://doi.org/10.1146/annurev-linguistics-011516-034226>
- Pancsofar, N., Vernon-Feagans, L. ve Family Life Project Investigators. (2010). Fathers' early contributions to children's language development in families from low-income rural communities. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(4), 450-463.
- Papadopoulos, I. ve Bourgianni, M. E. (2024). Delving into word and print awareness in 4-year-old children. *British Journal of Education*, 12(3), 41-54.
- Pellegrini, A. D. ve Bohn, C. M. (2005). The role of recess in children's cognitive performance and school adjustment. *Educational Researcher*, 34(1), 13-19.
- Pensky, M. (2002). *Digital game-based learning*. New York: McGraw-Hill
- Piasta, S. B., Justice, L. M., McGinty, A. S. ve Kaderavek, J. N. (2012). Increasing young children's contact with print during shared reading: Longitudinal effects on literacy achievement. *Child Development*, 83(3), 810-820.
- Piscitelli, B. ve Anderson, D. (2001). Young children's perspectives of museum settings and experiences. *Museum Management and Curatorship*, 19(3), 269-282.
- Plowman, L. ve Stephen, C. (2005). Children, play, and computers in pre-school education. *British Journal Of Educational Technology*, 36(2), 145-157.
- Polat Unutkan, Ö. (2006). Anne babaların kitap okumaya ilgilerinin çocukların dil gelişimi açısından ilköğretime hazır bulunuşluğuna etkisi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 285- 293.
- Pollard-Durodola, S. D., Gonzalez, J. E., Simmons, D. C., Kwok, O., Taylor, A. B., Davis, M. J., ... Simmons, L. (2011). The effects of an intensive shared book-reading intervention for preschool children at risk for vocabulary delay. *Exceptional Children*, 77(2), 161-183. <https://doi.org/10.1177/001440291107700202>
- Poyraz, H. (2017). *Oyun ve oyun örnekleri*. Anı Yayıncılık.
- Preema, M. D. ve Hasan, M. M. (2022). Mastering early vocabulary: Innovative strategies for kindergarten instruction. *Preprint. Research Gate*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.27725.96486>
- Prins, J., van der Wilt, E., van Santen, S., van der Veen, C. ve Hovinga, D. (2023). The importance of play in natural environments for children's language development: an explorative study in early childhood education. *International Journal of Early Years Education*, 31(2), 450-466.
- Purpura, D. J. (2019). Language clearly matters; methods matter too. *Child Development*, 90(6), 1839-1846. <http://doi.org/10.1111/cdev.13327>
- Raikes, H., Alexander Pan, B., Luze, G., Tamis LeMonda, C. S., Brooks Gunn, J., Constantine, J., ... Rodriguez, E. T. (2006). Mother-child bookreading in low-income families: Correlates and outcomes during the first three years of life. *Child development*, 77(4), 924-953.

- Ramey Gassert, L., Walberg III, H. J. ve Walberg, H. J. (1994). Reexamining connections: Museums as science learning environments. *Science Education*, 78(4), 345-363.
- Ramsook, K., Welsh, J. ve Bierman, K. (2019). What you say, and how you say it: Preschoolers' growth in vocabulary and communication skills differentially predict kindergarten academic achievement and self-regulation. *Social Development*, 3(29), 783-800. <https://doi.org/10.1111/sode.12425>.
- Rehbein, L., Hinostroza, E., Ripoll, M. ve Alistar, I. (2002). Students' learning through hypermedia. *Perceptual and Motor Skills*, 95(3), 795-805.
- Rennie, L. J. ve Williams, G. F. (2002). Science centers and scientific literacy: Promoting a relationship with science. *Science Education*, 86(5), 706-726.
- Resnick, L. B. (1987). The 1987 presidential address learning in school and out. *Educational Researcher*, 16(9), 13-54.
- Rice, M. L. (1984). The words of children's television. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 28(4), 445-461.
- Rice, M. L., Huston, A. C., Truglio, R., & Wright, J. C. (1990). Words from "Sesame Street": Learning vocabulary while viewing. *Developmental Psychology*, 26(3), 421.
- Richardson, T. ve Murray, J. (2016). Are Young Children's Utterances Affected by Characteristics of Their Learning Environments? A Multiple Case Study. *Early Child Development and Care* 187 (3-4): 457-468. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1211116>.
- Richman, W. A. ve Colombo, J. (2007). Joint book reading in the second year and vocabulary outcomes. *Journal of Research in Childhood Education*, 21(3), 242-253.
- Roepke, E. ve Brosseau-Lapr  , F. (2023). Speech error variability and phonological awareness in preschoolers. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 32(1), 246-263.
- Rogoff, B. (1998). Cognition as a collaborative process. W. Damon (Ed.), *Handbook of child psychology: Cognition, perception, and language* içinde (s.679-744). John Wiley and Sons Inc.
- Romeo, R. R., Leonard, J. A., Robinson, S. T., West, M. R., Mackey, A. P., Rowe, M. L. ve Gabrieli, J. D. (2018). Beyond the 30-million-word gap: Children's conversational exposure is associated with language-related brain function. *Psychological Science*, 29(5), 700-710.
- Rose, E., Weinert, S. ve Ebert, S. (2018). The roles of receptive and productive language in children's socioemotional development. *Social Development*, 27(4), 777-792. <https://doi.org/10.1111/sode.12317>
- Roskos, K., Brueck, J. ve Widman, S. (2009). Investigating analytic tools for e-book design in early literacy learning. *Journal of Interactive Online Learning*, 8(3), 218-240.
- Rowe, K.J. (1991). The influence of reading activity at home on students' attitudes towards reading, classroom attentiveness and reading achievement: An application of structural equation modeling. *British Journal of Educational Psychology*, 61 (1), 19-35.
- Rowe, M. (2012). A longitudinal investigation of the role of quantity and quality of child-directed speech in vocabulary development. *Child Development*, 83(5), 1762-1774. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01805.x>.
- Rowe, M. L. (2018). Understanding socioeconomic differences in parents' speech to children. *Child Development Perspectives*, 12(2), 122-127. <https://doi.org/10.1111/cdep.12271>
- Rudvan, R. (2023). *Okul   ncesi eēitimde müzik etkinliklerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması* [Yayınlanmamış doktora tezi].   kurova   niversitesi.
- Russell, D. L. (1994). The pastoral influence on American children's literature. *The Lion and the Unicorn*, 18(2), 121-129.
- Sal İşleyen, S., Kocaoēlu, B., Kocaoēlu, D. ve Cangi, M. E. (2023). Okul   ncesi   ocuklarda Sözel Akılcılık Becerilerinin Kısa Süreli Bellek,   alışma Belleēi, Fonolojik Farkındalık ve Dinlediēini Anlama Becerileri ile İlişkilerinin İncelenmesi: Tanımlayıcı Araştırma. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences/Türkiye Klinikleri Saēlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 410-418.
- Sali, G., Levent Akkol, M. ve Oēuz, V. (2013). Okul   ncesi   ēretmenlerinin Müzik Etkinliklerinde Yařadıēı Sorunlar. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences/Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 79-100. <https://doi.org/10.5578/JSS.7042>
- Salmon, L. G. (2014). Factors that affect emergent literacy development when engaging with electronic books. *Early Childhood Education Journal*, 42(2), 85-92.
- Salomone, R. C. (2010). *True American: Language, identity, and the education of immigrant children*. Har-

- vard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674056831>
- Sarı, B. (2018). *Elektronik hikâye kitaplarının farklı sosyoekonomik düzeyden gelen 4-6 yaş çocukların anlamlı kelime edinimleri üzerine etkisi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Sayan, H. (2016). Okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımı. 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 5(13), 67-83.
- Scarborough, H. S. ve Dobrich, W. (1994). On the efficacy of reading to preschoolers. *Developmental Review*, 14, 245-302.
- Schickedanz, J. A. ve McGee, L. M. (2010). The NELP report of shared story reading interventions (Chapter 4): Extending the story. *Educational Researcher*, 39(4), 323-329, <https://doi.org/10.3102/0013189X10370206>
- Scott, W. A. ve Ytreberg, L. H. (1990). Teaching English to children. New York: Longman.
- Segal-Drori, O., Korat, O., Shamir, A. ve Klein, P. S. (2010). Reading electronic and printed books with and without adult instruction: effects on emergent reading. *Read. Writ.* 23, 913-930. <https://doi.org/10.1007/s11145-009-9182-x>
- Segers, E. ve Verhoeven, L. (2002) Multimedia support in early literacy learning. *Computers and Education*, 39, 207-221. [https://doi.org/10.1016/S0360-1315\(02\)00034-9](https://doi.org/10.1016/S0360-1315(02)00034-9)
- Segers, E. ve Verhoeven, L. (2003). Effects of vocabulary training by computer in kindergarten. *Journal of Computer Assisted Learning*, 19(4), 557-566.
- Sénéchal, M., Cornell, E. H., & Broda, L. S. (1995). Age-related differences in the organization of parent-infant interactions during picture-book reading. *Early Childhood Research Quarterly*, 10(3), 317-337.
- Senemoğlu, N. (1989). Okulöncesi eğitimde dilin önemi. *Milli Eğitim Vakfı Dergisi*, 4(14), 21-22.
- Shamir, A. (2009). Processes and outcomes of joint activity with e-books for promoting kindergartners' emergent literacy. *Educational Media International*, 46(1), 81- 96.
- Shamir, A. ve Korat, O. (2007). Developing an educational e-book for fostering kindergarten children's emergent literacy. *Comput. Sch.* 24, 125-143. <https://doi.org/10.1080/10409280701838710>
- Shapiro, J., Anderson, J., & Anderson, A. (1997). Diversity in parental storybook reading. *Early Child Development and Care*, 127(1), 47-58.
- Şığırtmaç, A. (2005). Okul öncesi dönemde müzik eğitimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(9), 30-39.
- Smith, L. B. (2013). It's all connected: pathways in visual object recognition and early noun learning. *American Psychologist* 68 (8), 618-629. <http://doi.org/10.1037/a0034185>
- Snow, C. (1983). Literacy and language: Relationships during the preschool years. *Harvard Educational Review*, 53(2), 165-189.
- Snow, C. E., Burns, S. ve Griffin P. (1998). *Preventing reading difficulties in young children*. Washington, DC.: National Academy Press.
- Son, S.H. ve Morrison, F. J. (2010). The nature and impact of changes in home learning environment on development of language and academic skills in preschool children. *Developmental Psychology*, 46(5), 1103-1118. <https://doi.org/10.1037/a0020065>
- Sperry, D. E., Sperry, L. L. ve Miller, P. J. (2019). Reexamining the verbal environments of children from different socioeconomic backgrounds. *Child Development*, 90(4), 1303-1318. <https://doi.org/10.1111/cdev.13072>
- Stipek, D., Feiler, R., Daniels, D. ve Milburn, S. (1995). Effects of different instructional approaches on young children's achievement and motivation. *Child Development*, 66(1), 209-223.
- Storch, S. A. ve Whitehurst, G. J. (2001). The role of family and home in the developmental course of literacy in children from low-income backgrounds. P.R. Britto ve J. Brooks-Gunn (Ed.), *New directions in child development: the role of family literacy environment in promoting young children's emerging literacy skills* içinde (s.53-71). San Francisco, CA: Jossey-Bass/Pfeiffer.
- Storch, S. A. ve Whitehurst, G. J. (2002). Oral language and coderelated precursors to reading: Evidence from a longitudinal structural model. *Developmental Psychology*, 38(6), 934-947. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.38.6.934>
- Strouse, G. A. ve Ganea, P. A. (2017). Parent-toddler behavior and language differ when reading electronic and print picture books. *Frontiers in Psychology*, 8, 677.
- Sun, M. ve Seyrek, H. (2002). *Okul öncesi eğitimde müzik*. Mey Müzik Eserleri
- Sundqvist, A., Koch, F., Birberg Thornberg, U., Barr, R. ve Heimann, M. (2021). Growing up in a digital

- world—digital media and the association with the child's language development at two years of age. *Frontiers in Psychology*, 12, (569920), 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.569920>.
- Şen, A. I., Ertaş Kılıç, H., Oktay, O., Ekinçi, S. ve Kadirhan, Z. (2021). Learning science outside the classroom: development and validation of the out-of-school learning environments perception scale. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 24, 19-36.
- Şen, Y. (2006). Okul öncesi dönemde, çocuğun gelişiminde müziğin önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 337-343.
- Takacs, Z. K., Swart, E. K. ve Bus, A. G. (2014). Can the computer replace the adult for storybook reading? A meta-analysis on the effects of multimedia stories as compared to sharing print stories with an adult. *Frontiers in Psychology*, 5, 1-12.
- Takacs, Z. K., Swart, E. K., & Bus, A. G. (2015). Benefits and pitfalls of multimedia and interactive features in technology-enhanced storybooks: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 85(4), 698-739.
- Temiz, G. (2002). Okul öncesi eğitimin çocuğun dil gelişimine olan etkisi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Tepetaş Ş. (2013). Elektronik çocuk kitapları. M. Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı içinde* (s. 225-238). Eğitim Kitap.
- Tomasello, M. (2005). *Constructing a language: A usage-based theory of language acquisition*. Cambridge, MA: Harvard University Press Harvard University Press.
- Toye, N. ve Prendiville, F. (2000). *Drama and traditional story for the early years*. London: Routledge Falmer.
- Turner-Hill, B., Ludwig, C. ve Böttger, L. (2021). Teaching in the garden: School gardens as a space for environmental and English learning. *Ecozon@: European Journal of Literature, Culture and Environment*, 12(1), 83-106.
- Uyar Dalkılıç, N. ve Gönen, M. (1998). *Çocuk eğitiminde drama*. Epsilon Yayıncılık.
- Uyar, N. (1995). *Anaokuluna Devam Eden 60-72 Aylık Çocuklara Destekleyici Olarak Uygulanan Eğitimde Drama Programının Çocukların Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Valerio, W. H. ve Freeman, N. K. (2009). Pre-service teachers' perceptions of early childhood music teaching experiences. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 181(Summer), 51-69.
- Verhallen, M. J., & Bus, A. G. (2009). Video storybook reading as a remedy for vocabulary deficits. Outcomes and processes. *Journal for Educational Research Online*, 1(1), 172-196.
- Voltmer, K., Hormann, O., Pietsch, M., Maehler, C. ve Von Salisch, M. (2021). Teaching the teachers about language support strategies: effects on young children's language development. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.660750>
- Vygotsky, L. (1962). *Thought and language*. Cambridge, MA: MIT Press. <https://doi.org/10.1037/11193-000>
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological functions*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wasik, B. A. ve Iannone-Campbell, C. (2012). Developing vocabulary through purposeful, strategic conversations. *The Reading Teacher*, 66(4), 321-332. <https://doi.org/10.1002/TRTR.01095>
- Wasik, B. A. ve Jacobi-Vessels, J. L. (2017). Word play: Scaffolding language development through child-directed play. *Early Childhood Education Journal*, 45, 769-776.
- Watson, K., Aubusson, P., Steel, F., & Griffin, J. (2002). A culture of learning in an informal setting. *Journal for Australian Research in Early Childhood Education*, 9(1), 125-137.
- Weisberg, D. S., Kittredge, A. K., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M. ve Klahr, D. (2015). Making play work for education. *Phi Delta Kappan*, 96(8), 8-13.
- Weisberg, D. S., Zosh, J. M., Hirsh-Pasek, K. ve Golinkoff, R. M. (2013). Talking it up: play, language development, and the role of adult support. *American Journal of Play*, 6(1), 39-54.
- Weizman, Z. O. ve Snow, C. E. (2001). Lexical input as related to children's vocabulary acquisition: effects of sophisticated exposure and support for meaning. *Developmental psychology*, 37(2), 265-279. <http://doi.org/10.1037/0012-1649.37.2.265>

- Whitehurst, G. J. ve Lonigan, C. (2001). Emergent literacy: Development from prereaders to readers. S. Neuman ve D. Dickinson (Ed.), *Handbook of early literacy research* içinde (s. 11–30). New York: Guilford.
- Whitehurst, G. J., Arnold, D. S., Epstein, J. S. ve Angell, A. L. (1994). A picture book reading intervention in day care and home for children from low-income families. *Developmental Psychology*, 30(5), 679-689. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.30.5.679>
- Whitehurst, G. J., Falco, F. L., Lonigan, C. J., Fischel, J. E., DeBaryshe, B. D., Valdez-Menchaca, M. C., & Caulfield, M. (1988). Accelerating language development through picture book reading. *Developmental Psychology*, 24(4), 552-559. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.24.4.552>
- Whorral, J. ve Cabell, S. Q. (2016). Supporting children's oral language development in the preschool classroom. *Early Childhood Education Journal*, 44, 335-341. <https://doi.org/10.1007/s10643-015-0719-0>
- Wright, J. C., Huston, A. C., Murphy, K. C., St. Peters, M., Pinon, M., Scantlin, R. ve Kotler, J. (2001). The relations of early television viewing to school readiness and vocabulary of children from low-income families: The early window project. *Child Development*, 72(5), 1347-1366.
- Xiao, W., Chen, X. ve Wang, Y. (2023). Association between home literacy environment and eye movements during storybook reading: Implications for vocabulary and character recognition in chinese preschoolers. *Acta Psychologica*, 250, 104518. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2024.104518>
- Yaşar Ekici, F. ve Cengiz, S. G. (2021). Erken çocuklukta okula uyum ve erken okuryazarlık eğitimi. *Erken çocukluk eğitimi kuramdan uygulamaya*.
- Yazanoğlu, G. (2011). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinde kelime dağarcığı gelişimin ilk okuma yazma başarısı ve sosyoekonomik düzey ile ilişkisi (şimşak ili örneği) (Master's thesis, Bursa Uludağ University (Turkey)).
- Yıldırım, G. ve Akamca, G. Ö. (2017). The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. *South African Journal of Education*, 37(2), 1-10.
- Zeece, P. D. ve Wallace, B. M. (2009). Books and good stuff: A strategy for building school to home literacy connections. *Early Childhood Education Journal*, 37(1), 35-42. <https://doi.org/10.1007/s10643-009-0325-0>
- Zimmerman, F. J., Gilkerson, J., Richards, J. A., Christakis, D. A., Xu, D., Gray, S. ve Yapanel, U. (2009). Teaching by listening: The importance of adult-child conversations to language development. *Pediatrics*, 124(1), 342-349.